

Natuur.ruimte

Vleermuizenbunkers

Natuurgebied De Kooldries

Bekkenbeheerplannen
geraken niet goedgekeurd

Dag van de Natuur

Aftellen voor biodiversiteit

Het jaar 2010 wordt een cruciaal moment. In 2001 hebben alle lidstaten van de Europese Unie zich in het Zweedse Göteborg geëngageerd om de achteruitgang van de biodiversiteit te stoppen tegen 2010, het zogenaamde 'Countdown 2010'-initiatief. Zoals te verwachten viel bij gebrek aan doortastend beleid, zal deze ambitieuze doelstelling verre van gehaald worden. Integendeel, de achteruitgang van onze biodiversiteit versnelt alleen maar.

Het wordt uitkijken hoe de lidstaten en de Europese Commissie zullen reageren. Gaan ze in 2010 enkel vaststellen dat de doelstelling niet gehaald en daarmee de kous af is? Wordt de deadline verschoven? Of willen ze werk maken van een echt biodiversiteitsbeleid in het volgend decennium?

Want daar knelt het schoentje, ook bij ons in Vlaanderen: de overheid heeft geen visie op een krachtig beleid dat moet leiden tot het daadwerkelijk stoppen van het biodiversiteitsverlies en het uitsterven van soorten.

Wat hebben we nodig? Creativiteit en een nieuwe dynamiek voor het scheppen van biodiversiteitskansen in heel ons landschap, niet alleen in de schaarse natuurgebieden die de 21ste eeuw hebben gehaald. De herbevestiging van het landbouwgebied heeft bijvoorbeeld als neveneffect dat daar nauwelijks wat zal kunnen gebeuren rond biodiversiteit, want het beleid pleit voor scheiding van functies. We missen verder ook een positieve visie over 'nieuwe natuur', zoals natuur in de stad of kansen voor natuur op industrieterreinen en in de haven.

Het is hoog tijd dat onze overheden biodiversiteit niet langer stiefmoederlijk behandelen, maar een doordacht beleid ontwikkelen. Want, zoals je in dit nummer van Natuur.ruimte kan lezen, een goede aanpak werkt! Het is niet toevallig dat verdwenen planten- en vogelsoorten terugkeren in onze natuurgebieden. En als bepaalde soorten zoals kerkuil, slechtvalk, oeverzwaluw en vleermuizen het goed doen, dan komt dat ook niet vanzelf.

Natuurpunt Antwerpen Noord gaat dus door op het biodiversiteitspad. Meer vierkante meters natuurgebied om ruimte voor natuur te creëren.

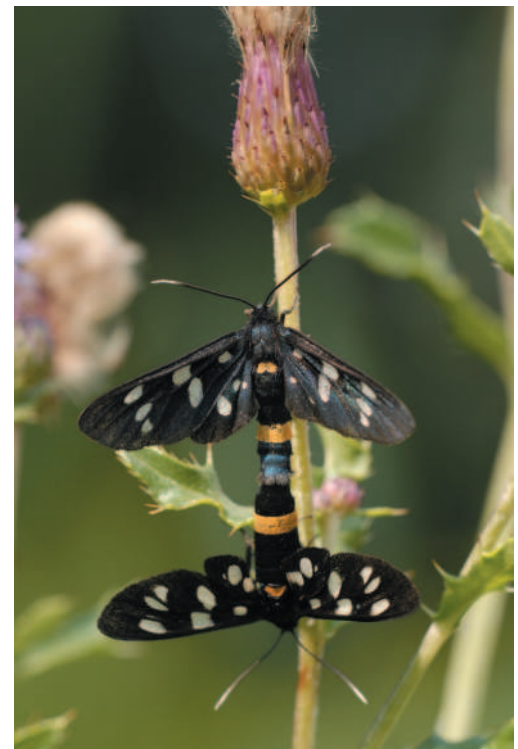
Meer kansen voor soorten in stad en haven. Extra aandacht voor nieuwe natuur in onze eigen leefomgeving.

Dat doen we weloverwogen, met respect voor en in goed overleg met onze omgeving, maar wel met overtuiging. Wie in Vlaanderen om zich heen kijkt, weet dat dat geen overbodige luxe is.

Stefan Versweyveld
voorzitter

In dit nummer

Edito	2
Natuur.winkel	3
Natuurstudie: Vleermuizen- bunkers ingericht en geteld ...	4
Natuurgebied: De Kooldries	6
Natuur.actief: Dag van de Natuur	8
Natuur.beleid: Bekkenbeheer- plannen geraken niet goedgekeurd	10
Natuur.prikbord	12
Natuur.winkel	15
Snor: Fluiten, roffelen en blaten	16
Natuur.beweging: JNM	18
Vergeet niet te genieten	20
Natuur.project: Behaagactie	25
Brandpunt: Slechtvalken	26
Natuur.agenda	28
Colofon	30
Reclame	31
Boomfeestdag in Het Rood	32

Het melkdrupje (hier parend) is een zeldzame vlinder die voorkomt in Brasschaat/Schoten in de vallei van de Laarse beek. Foto: Rafaël Delaedt, FFFS.

Kite Petrel, de nieuwe verrekijker van Natuurpunt

Ze staan er voor in de rij!

10%
korting voor
leden van
natuurpunt

*Niet-ledenprijs: 395 euro
(incl. BTW)*

Verkooppunten:

Natuurpunt-winkel Antwerpen-Noord

Steenstraat 25 • 2180 Ekeren

03-541 58 25

antwerpennoord@natuurpunt.be

Natuurpunt-optiekshop

Pieter De Conincklaan 108

8200 Brugge • 050-31 50 01

son@deputter.com

www.natuurpunt.be/winkel

Bij aankoop van een
Kite-verrekijker of -telescoop

1 gratis loupe
Kite Triplet (waarde € 32)

Actie geldig tot 31/12/2008

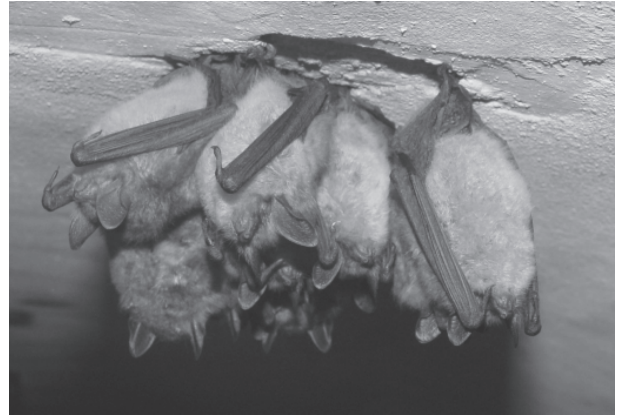
De vleermuizenbunkers in het Elsenbos

een verhaal over tellingen en inrichtingen

Tekst: Wout Willems en Bram Vogels

De deelnemers aan de Nacht van de Vleermuis weten het ongetwijfeld:

vleermuizen zijn prachtige dieren, maar zeer kwetsbaar doordat ze maar één jong per jaar krijgen. Bij vernietiging van een kolonie of verblijfplaats duurt het herstel dan ook vele jaren.

Ingekorven vleermuizen. Foto: Fons Bongers.

Tijdens de zomermaanden, wanneer er voldoende insecten zijn, 'overdaggen' vleermuizen in bomen, op zolders, tussen spouwmuren, ... Door hun nachtleven vallen ze niet erg op. Omdat er tijdens de wintermaanden onvoldoende voedsel is, eten vleermuizen zich in de herfst rond en gaan van oktober tot maart of april in winterslaap.

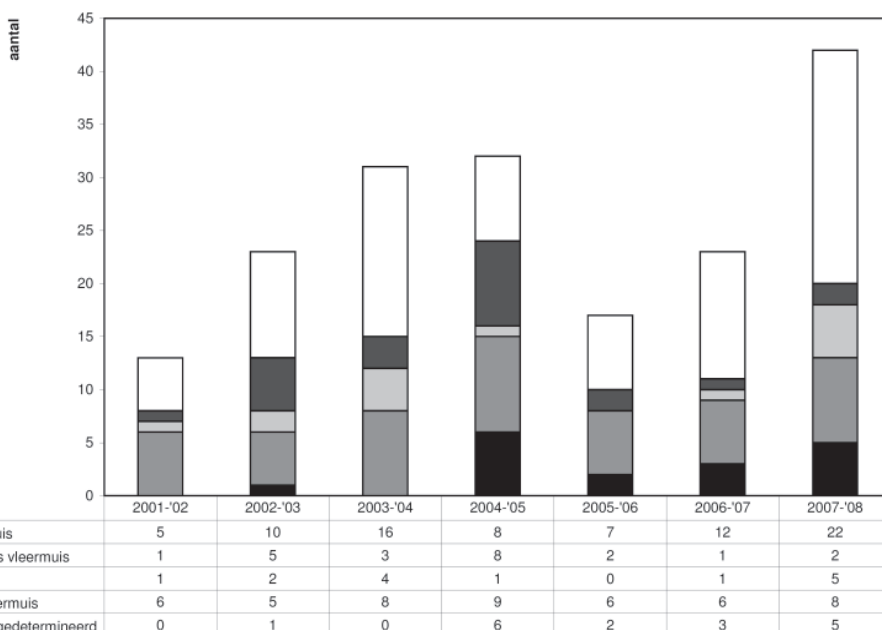
Een geschikte winterslaapplaats vinden, is niet gemakkelijk. Die moet voor de meeste soorten aan drie voorwaarden voldoen: een constante temperatuur boven het vriespunt, een hoge luchtvochtigheid en geen menselijke verstoring. Plaatsen die bij ons daaraan voldoen zijn forten, ijskelders en bunkers. Om de dieren overlevingskansen te geven, zijn in de Noord-Antwerpse regio tientallen bunkers speciaal ingericht. De bunkers in het Elsenbos maken daar een belangrijk deel van uit.

Het Elsenbos is voor vleermuizen zeer interessant. In en rond dit bos bevindt zich een Duitse bunkerlinie uit 1917, waarvan eenentwintig bunkers beheerd worden door het Agentschap voor Natuur en Bos. De twaalf meest geschikte bunkers werden in 2005 ingericht voor vleermuizen.

Door jaarlijkse tellingen in de bunkers wordt zowel het bestand van de dieren als het effect van de inrichting opgevolgd.

De tellingen tonen aan dat de bunkers een onderkomen bieden aan grootoorvleermuis, baardvleermuis, Brandts vleermuis, watervleermuis en franjestaart. 's Winters wordt geen onderscheid tussen baard- en Brandts vleermuis gemaakt omdat dit zelden mogelijk is zonder verstoring. Nevenstaande grafiek toont de evolutie van de aantallen in de negentien toegankelijke bunkers.

De eerste resultaten zijn veelbelovend, zeker in combinatie met de inrichting van bunkers in het nabijgelegen Mastenbos (Kapellen) rond dezelfde periode met een veel ruimer aanbod tot gevolg. Winterobjecten zijn op

termijn succesvoller naarmate er meer in elkaars nabijheid liggen, over concurrentie is dan ook geen sprake. Dankzij dit aanbod kunnen vleermuizen verhuizen naar objecten waar de omstandigheden op dat ogenblik het gunstigst zijn, en vinden meerdere soorten hun gading.

Opvallend is dat het aantal vleermuizen onmiddellijk na de inrichting (oktober 2005) gedaald is. De twee oorzaken hiervoor zijn dat de bunkers vrij laat op het jaar zijn ingericht, zodat vleermuizen die al op verkenning kwamen mogelijk afgeschrikt werden, en een meer open bosstructuur door het verwijderen van exoten. Deze effecten zijn tijdelijk en er wordt verwacht dat de aantallen op termijn verder zullen stijgen. Het hoge aantal van de laatste winter wordt mogelijk mede veroorzaakt doordat na een vorstperiode is geteld, waardoor meer dieren die nog op koudere plaatsen (holle bomen) verbleven hun toevlucht zochten in de warmere bunkers.

De aantallen van ingerichte en niet-ingerichte bunkers onderling vergelijken om het succes van de inrichting na te gaan is niet mogelijk door de beperkte gegevens van de niet-ingerichte bunkers. De telresultaten in de ingerichte bunkers geven wel interessante cijfers. (Eén voordien ontoegankelijke bunker werd hieruit weggelaten.)

Op basis van de resultaten kunnen we deze bunkers grofweg opsplitsen in drie groepen, namelijk: bunkers waarin het aantal vleermuizen na inrichting fel is toegenomen (2), bunkers waar (nog) geen duidelijke trendlijn is te bespeuren in het aantal vleermuizen (5) en bunkers waarin het aantal vleermuizen na inrichting merkbaar is gedaald (4).

Het is interessant om bij deze laatste groep na te gaan wat de mogelijke oorzaken zijn. Voor één bunker moeten we een verklaring schuldig blijven (toeval?). Voor de drie andere werd bij het inrichten de inkruipopening uitgegraven en/of een halve meter dikke muur verwijderd om deuren te plaatsen. Het voorkomen van verstoring (al vrijwel nihil door moeilijke toegang) weegt hier dus blijkbaar niet op tegen het verlies aan bufferwerking van de aarde.

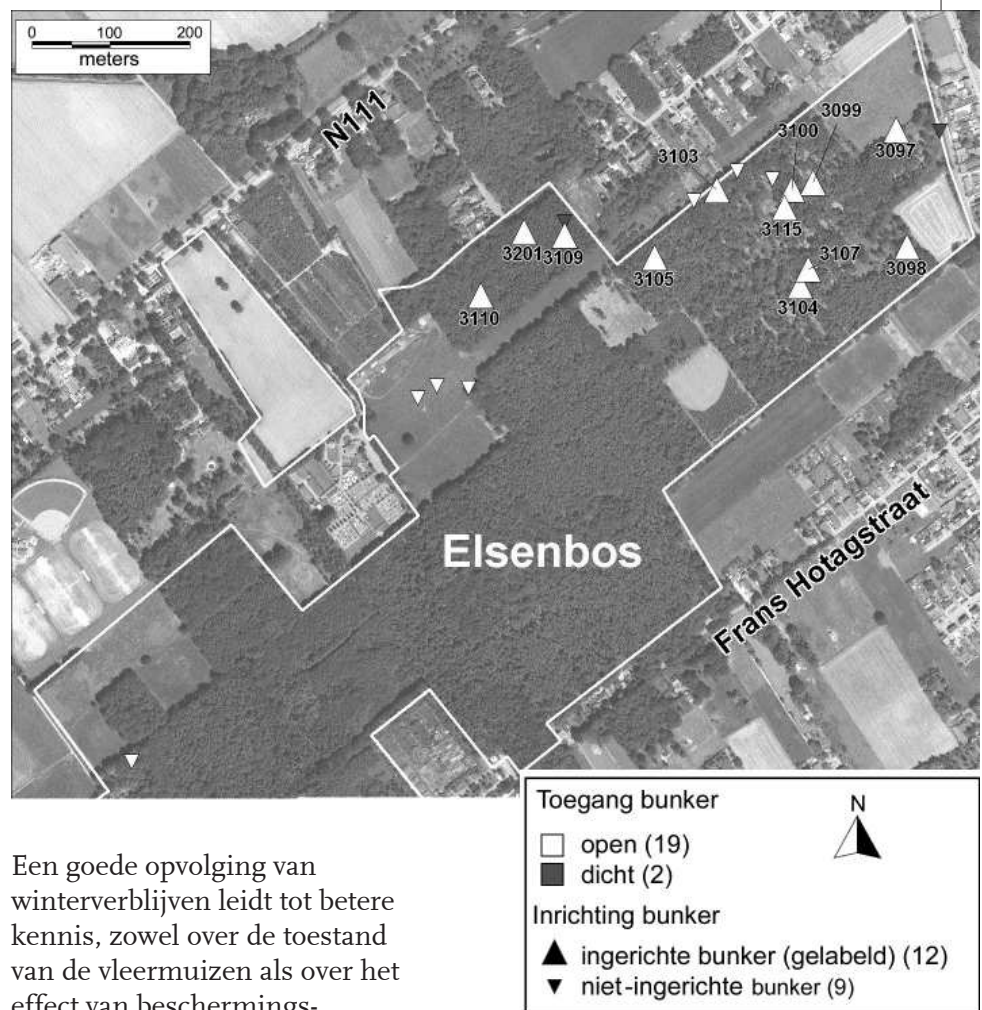
Indien de trend in deze vier bunkers zich voortzet, kan de inrichting aangepast worden. Door de deuren te verkleinen, kunnen we de voordelen van nulverstoring en bufferwerking combineren.

Oproep

Wie graag het vleermuizenbestand in de bunkers en forten mee opvolgt, is van harte welkom. Omdat dit ook wat opleiding vergt (en we niet nodeloos willen verstoren) vragen we wel een engagement van enkele tellingen per winter.

Mensen die gewoon eens vleermuizen willen zien, begroeten we graag op onze zomerse vleermuizenavonden.

Contact: Wout Willems,
wout.willems@natuurpunt.be,
 tel. 0485-03.79.85.

Een goede opvolging van winterverblijven leidt tot betere kennis, zowel over de toestand van de vleermuizen als over het effect van beschermingsmaatregelen. De vleermuizen kunnen er enkel maar bij winnen.

Er zit nieuwe dynamiek in De Kooldries!

Tekst: Rudi Bosschaerts en Stefan Versweyveld

Foto's: Danny Laps, FFFS

Natuurgebied De Kooldries is inmiddels meer dan drie decennia in beheer van Natuurpunt.

In die periode ontwikkelde het voormalige kleiputtengebied tot een ware schatkamer van de natuur. Na de opening van het wandelpad in 2004 leek het de laatste jaren wat stiller te zijn geworden rond het gebied. Maar daar komt nu verandering in. Het nieuwe beheerteam van Natuurpunt brengt een nieuwe dynamiek in het beheer van De Kooldries!

De kleine zonnedauw is een insectenetende plant.

Industrieel erfgoed

In onze provincie is de natuur erg verbonden met het historische erfgoed van de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Denk bijvoorbeeld aan het Fort van Brasschaat, de Schans van Smoutakker of de Antitankgracht, maar ook De Kooldries heeft een roerig verleden. De Kooldries dankt zijn ontstaan aan de graafwerken van het kanaal Schoten-Dessel in de 19de eeuw. Tijdens het graven werden namelijk omvangrijke kleilagen ontdekt. Heel wat steenfabrieken probeerden deze "Klei van Rijkevorsel" te exploiteren.

Eén van die steenfabrieken was gevestigd ten noorden van De Kooldries. In de vijftiger jaren moest de fabriek echter haar deuren sluiten omdat de kleilagen in Brecht te dun en ondiep waren. Dat kan je nu nog zien aan de onregelmatige vormen van de kleiputten. Vervolgens kocht een

Winter in De Kooldries.

Antwerps chemiebedrijf het ganse gebied. De ondoordringbare kleilagen waren immers heel interessant voor de berging van chemisch restafval. De inwoners van Brecht lieten dat echter niet zomaar gebeuren.

Mede dankzij de inspanningen van Natuurpunt werd het gebied opnieuw aan de steenfabriek verkocht. Daarna kreeg de plaats waar de fabriek stond een bestemming als weekend-recreatiegebied, terwijl voor het kleiputtengebied een huurovereenkomst van 99 jaar met onze vereniging werd gesloten.

Sindsdien werden er heel wat beheerwerken verricht in De Kooldries en evolueerde het gebied tot een afwisselend landschap. Behalve de oude kleiputten vinden we er een eiken-berkenbos, oud wilgenstruweel, heide en soortenrijke ruigten terug.

Tijd voor een evaluatie

De natuur is niet statisch, evenals het denken rond natuurbeheer. Natuurpunt stelt dan wel beheerplannen op voor een periode van 27 jaar, deze worden echter regelmatig geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Het bestaande beheerplan van De Kooldries dateert uit 1981! Hoog tijd vonden we, om het plan samen met het nieuwe beheerteam te evalueren en een nieuw beheerplan op te stellen.

Het terrein werd ondertussen al een aantal keer verkend. Dit gebeurde samen met twee biologen van Natuurpunt. Ook kwamen specialisten voor amfibieën, paddenstoelen, planten, korstmossen, libellen en mossen het natuurgebied inventariseren. Dankzij al deze nieuwe gegevens beschikken we nu over voldoende informatie om het nieuwe beheerplan op te stellen. Die klus moet tegen eind 2008 geklaard zijn.

Langer wachten is immers geen optie. De Kooldries is een natuurgebied met vele kleine

biotopen die gemakkelijk verdwijnen als ze aan hun lot worden overgelaten. Het wordt een uitdaging om, via deskundig natuurbeheer, de waardevolle mozaïek van biotopen te behouden. Zo is De Kooldries op verscheidene plaatsen aan het verbossen en zijn de kleiputten aan het verlanden. Zeker voor de amfibieën, waaronder de zeldzame kamsalamander, is dit een slechte zaak.

Werk aan de winkel!

Een betere lichtinval zou in sommige kleiputten het verlies van amfibieën en libellen voorkomen. Hierdoor wordt ook de bladval vermeden en wordt ook de verlanding tegengehouden. Ook de wilgenstruwelen aan de oevers moeten worden teruggezet, om de verlanding tegen te gaan.

De openstelling van het gebied is ook een belangrijk aandachtspunt. Momenteel denken we na over een nieuw wandeltraject door De Kooldries, dat veel ruimer zal zijn dan het vorige.

Het overgebleven heiderestant is door bos en struiken ook bijna helemaal verdwenen. Hier zal in de toekomst door begrazing en uitdunnen van de grove den de heide terug een plaats krijgen. Daar zal het bont dikkopje, een zeer zeldzame dagvlinder, zeker van profiteren.

Handen uit de mouwen

Om dit allemaal te kunnen realiseren, zijn een paar extra handen uiteraard altijd meer dan welkom. Wie zin heeft om in een prachtige omgeving met aangenaam gezelschap aan natuurbeheer te doen, dat kan! Op **zaterdag 6 september, donderdag 2 oktober, zaterdag 15 november** en **donderdag 4 december** van **9 u tot 14 u** wordt er in De Kooldries gewerkt. Geen moeilijke of technische werken, zodat je zelfs met heel het gezin kan deelnemen. Samen zorgen we ervoor dat De Kooldries nog mooier en waardevoller wordt!

De Kooldries is geen eiland

De Kooldries grenst aan het naburige natuurgebied 'Hoofsweer'. Dit is eveneens een oud kleiputtenlandschap, momenteel in beheer bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van de Vlaamse overheid. Bij het opstellen van het nieuwe beheerplan en het uitwerken van het wandeltraject werken we sinds kort nauw samen met het ANB. Zodoende wordt het beheer van beide natuurgebieden op elkaar afgestemd en kan je binnenkort gaan wandelen in zowel De Kooldries als de Hoofsweer. Samenwerken levert immers nog meer resultaten op.

De kamsalamander is één van de bedreigde amfibieën die leeft in De Kooldries.

Dag van de Natuur: samen maken we het verschil!

zaterdag 15 november

Tekst: Stefan Versweyeld
Foto's: Rafaël Delaedt

Zaterdag 15 november is de Dag van de Natuur al aan haar dertigste editie

toe. Tijdens de Dag van de Natuur zetten we het vrijwilligerswerk voor natuur en het unieke model van Natuurpunt in de kijker. Op tientallen plaatsen in Vlaanderen worden dan allerlei natuurbeheeractiviteiten georganiseerd. Uiteraard is Natuurpunt Antwerpen Noord ook van de partij! Graag nodigen we je uit om een handje te komen helpen in ons natuurgebied Bospolder.

In de Bospolder is er werk genoeg. Kom jij ook helpen?

Uniek vrijwilligersmodel

Het hele jaar door zetten duizenden vrijwilligers van Natuurpunt zich in om de bijzondere natuurwaarden in ruim 17.000 ha natuurgebied

's Middags zorgen we voor warme soep.

veilig te stellen en om honderden kilometers fiets- en wandelpaden te onderhouden. Die inzet is onmisbaar voor het Vlaamse natuurbehoud: zonder de inzet van die vele vrijwilligers zou de Vlaamse natuur immers veel minder aantrekkelijk en divers zijn.

Natuurpunt krijgt voor haar erkende natuurreservaten dan wel een beheersubsidie van de Vlaamse overheid, maar die volstaat bijlange na niet om de kosten van het beheer van die natuurgebieden te dekken. Dankzij het efficiënt omgaan met financiële middelen én met de hulp van vele vrijwilligers slagen we er toch in om de kwetsbare natuurwaarden in onze terreinen op een duurzame manier veilig te stellen.

Dat maakt het model van Natuurpunt uniek, een troef waar de natuurverenigingen in de ons

omringende landen jaloers naar opkijken. En dat mag ook eens gevierd worden tijdens de Dag van de Natuur!

Mogen we ook op jouw hulp rekenen?

Natuurpunt Antwerpen Noord organiseert dit jaar een beheerdag in de Bospolder, waarop je van harte welkom bent. Denk je dat het niets voor jou is? Wij zetten enkele goede redenen om mee te doen op een rijtje.

In de eerste plaats omdat we met veel vrijwilligers heel veel werk kunnen verzetten. De Bospolder is een prachtig, afwisselend natuurgebied met moeras, grasland en bos. En dat willen we graag zo houden. De Galloway-runderen dragen hun steentje bij, maar ook wij moeten geregeld maaien en te veel aan opslag verwijderen. Dat gaan we dan ook doen tijdens de Dag van de

Ieder werkt op zijn eigen tempo en tijdens een rustpauze kan je genieten van de natuur rondom je.

Natuur. Wij voorzien de nodige uitleg, dus je moet geen natuur-expert te zijn om te komen helpen! Vogels zoals boompieper, grote en kleine karekiet en roerdomp zullen je dankbaar zijn, evenals het bruin blauwtje (een zeldzame dagvlinder).

Jong en oud kunnen een handje helpen.

Ten tweede geef je met jouw aanwezigheid een krachtig signaal naar onze politici dat natuurbehoud en vrijwilligerswerk belangrijk zijn en vanuit het politieke niveau de nodige ondersteuning verdienen.

Tenslotte is natuurbeheer ook een gezonde én aangename activiteit. Tijdens de Dag van de Natuur is er voor ieder wat wils. Je hoeft dus geen krachtpatser te zijn of een

expert met kettingzaag en bosmaaier. Je bepaalt zelf je tempo. Tientallen vrijwilligers zorgen ervoor dat er een toffe sfeer wordt gecreëerd.

Het werk is gevarieerd, je vindt er zeker iets naar je gading tussen.

Aan de slag in de Bospolder

We nodigen je van harte uit op **zaterdag 15 november**. We starten om **9.30 u** aan de hoofdparking van de Bospolder aan de Noorderlaan. De parking is bereikbaar met de auto via de Noorderlaan, te voet of met de fiets kan je er ook geraken door de Ekerse Dijk te volgen vertrekkende op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek-Antwerpen. Kom je later of kan je niet de ganse dag blijven? Geen probleem, pijlen wijzen je naar

onze werkplek. Het einde is voorzien rond 16.30 u.

Wij zorgen 's middags tijdens de picknick voor een lekkere kom soep en drank. Op het einde van de dag blazen we uit met een hapje en drankje. Voor meer informatie over de Dag van de Natuur kan je terecht in ons Natuur.huis.

Geniet jij ook van de natuur in Vlaanderen, aarzel niet en kom naar de Dag van de Natuur!

Bekkenbeheerplannen geraken niet goedgekeurd

Johan Vandewalle

In juni, juli en augustus werd Vlaanderen opnieuw geconfronteerd met hevige zomeronweders. Vooral in Vlaams-Brabant, Limburg en de Antwerpse Kempen werden verschillende woonwijken overspoeld met modder en water. Deze overstromingen zijn het gevolg van enerzijds de klimaatverandering ten gevolge van de uitstoot van CO₂ en anderzijds van het zeer langzaam toepassen van een integraal waterbeleid. Hoe ver staat het ondertussen met de Bekkenbeheerplannen?

Wat voorafging

De Vlaamse Regering moest op 22 december 2007 de 11 Bekkenbeheerplannen definitief vaststellen. Hoewel de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) reeds medio november 2007 de afgestemde plannen aan de bevoegde Vlaamse minister Hilde Crevits (CD&V) bezorgde, heeft die verder niets uitgevoerd. Na de eerste overstromingen in juni kwam het tot een heftige discussie in het Vlaams Parlement. Zowel de meerderheidsfracties als de oppositie ondervroegen de minister over de Bekkenbeheerplannen en de verdere planning. De minister schoof de hete aardappel vooruit. Alle fracties drongen er bij de minister op aan de Bekkenbeheerplannen zo snel mogelijk door de Vlaamse Regering te laten goedkeuren en er tegelijkertijd zorg voor te dragen dat er financiële middelen voorzien worden om de plannen ook uit te voeren.

Minister Crevits heeft wel een eigen interpretatie van wat men

onder 'snel' verstaat. In haar mededeling aan de Vlaamse Regering op 18 juli meldde de minister dat ze, vooraleer de Bekkenbeheerplannen kunnen goedgekeurd worden, eerst een bijkomend advies van de 11 Bekkenbesturen (tegen eind september) en de CIW (tegen eind oktober) verwacht waarin die aangeven welke acties en maatregelen binnen de Bekkenbeheerplannen prioritair moeten aangepakt worden. Pas daarna zal de minister de Bekkenbeheerplannen voorleggen aan de Vlaamse Regering.

Waarom uitstel?

Waarom wil de minister pas één jaar later (van uitstel gesproken) dan de decretale termijn een beslissing nemen? Hoewel dit niet formeel door de minister gezegd wordt, lijkt de voornaamste reden te liggen in het verzet van de landbouwsector. Bij de goedkeuring van de Bekkenbeheerplannen door de Bekkenbesturen bleek de vertegenwoordiger van de minister bevoegd voor landbouw

en visserij grote reserves te maken. De sector gaat niet akkoord met de afbakening van overstromingsgebieden of oeverzones in agrarische gebieden. Daarbij wordt te pas en te onpas verwezen naar de omzendbrief van minister Van Mechelen over de herbevestiging van de agrarische gebieden. Die omzendbrief is nochtans duidelijk. Binnen herbevestigd agrarisch gebied kunnen bestemmingswijzigingen door het Vlaams Gewest enkel uitgevoerd worden in functie van de vastgestelde Bekkenbeheerplannen, net zoals dat kan door provincies en gemeenten in het kader van hun goedgekeurde ruimtelijke structuurplannen.

Uit de adviezen van zowel de Boerenbond als de Administratie voor Land- en Tuinbouw blijkt dat zij telkens een compensatie van agrarisch gebied vragen. Dat is niet in overeenstemming met de ruimtebalans uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en de omzendbrief. Beiden stellen immers dat er 750.000 ha agrarisch gebied (= 56.000 ha

minder dan volgens het gewestplan in 1992) dient gerealiseerd te worden naast 125.000 ha Grote Eenheden Natuur (in Ontwikkeling) (= een aangroei van 38.000 ha t.o.v. het gewestplan in 1992) en 150.000 ha natuurverwevingsgebied (waarvan 70.000 ha in agrarisch gebied). Op dit moment is er nog altijd meer dan 790.000 ha agrarisch gebied zodat er van compensatie geen sprake kan zijn om de ruimtel balans sluitend te maken.

Toch blijken de CD&V-ministers sterk geneigd de vraag van de landbouwsector te ondersteunen. Het lijkt wel of we teruggekeerd zijn naar het begin van de negentiger jaren. Toen was de Boerenbond ook één van de machtigste lobbygroepen binnen de CVP. De toenmalige CVP-milieuminister kreeg de wind van voren vanuit de landbouwsector bij het goedkeuren van een reeds sterk afgezwakt mestactieplan. Ook nu durven beide CD&V-ministers (Kris Peeters voor landbouw en Hilde Crevits voor milieu en openbare werken) geen beslissing over de Bekkenbeheerplannen nemen.

De landbouwsector heeft het natuurlijk niet makkelijk. De stijgende energieprijzen, de toenemende concurrentiedruk ten gevolge van de 'globalisering' en de lokale schaarste aan grond maken het inderdaad moeilijk voor een individuele landbouwer om te overleven. Nochtans voorziet het Decreet betreffende het Integraal Waterbeleid juist in een aantal financiële zekerheden voor de getroffen landbouwers. Eigenaars die waardeverlies aantonen binnen een afgebakend overstromingsgebied kunnen van het Vlaams Gewest eisen dat hun percelen overgekocht worden als

die in waarde dalen door de afbakening. De gebruikers van de landbouwpercelen kunnen zich dan weer beroepen op de vergoedingsplicht. Het Vlaams Gewest is verplicht om een vergoeding te betalen bij inkomstenverlies ten gevolge van het inschakelen van hun gronden als overstromingsgebied. Het probleem is dat een besluit dat de grootte van deze vergoedingen en de praktische organisatie van de vergoedingsaanvragen moet regelen door dezelfde minister ook telkens uitgesteld wordt.

Het niet goedkeuren van deze financiële instrumenten en de Bekkenbeheerplannen zorgt er in de eerste plaats voor dat landbouwers geen zekerheid hebben over hun rechten en plichten in de afgebakende overstromingsgebieden. Anderzijds kan de aanleg van de overstromingsgebieden niet beginnen omdat voorafgaandelijk een gewestelijk RUP moet opgemaakt worden.

Zo'n gewestelijk RUP kan pas opgemaakt worden nadat de Bekkenbeheerplannen zijn vastgesteld. Het duurt dus minstens drie jaar na de vaststelling van de Bekkenbeheerplannen voor op het terrein met de aanleg van een overstromingsgebied kan gestart worden. Het niet goedkeuren van de Bekkenbeheerplannen zorgt voor een blijvend overstromingsrisico voor duizenden mensen. Wij begrijpen niet dat het belang van een paar landbouwers voorgaat op het algemeen belang.

Lokale besturen bewegen

Gelukkig zitten de lokale besturen niet stil. Zowel de provincie als verschillende gemeenten nemen wel de nodige maatregelen om het integraal waterbeleid in de

praktijk te brengen. Zo zal de provincie binnenkort starten met het herprofilen van de Zwarte beek in Kapellen en met de aanleg van een afleiding tussen de Zwarte beek en de Pluymbeek (op de grens van Kapellen en Ekeren in de Puihoek). Hiervoor heeft de provincie subsidies gekregen vanuit het Vlaamse Rubiconfonds. De provincie is ook gestart met de opmaak van een provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan voor een overstromingsgebied in de vallei van de Kaartse beek (op de grens van Kapellen en Brasschaat). Meer hierover kan je vinden in één van de volgende nummers van Natuur.ruimte.

Ook de gemeenten maken vorderingen. Nadat Kapellen een paar jaar geleden al het Strategisch Plan Afwatering Kapellen(bos) had goedgekeurd, is de gemeente nu bezig met de uitvoering ervan. Het college van Antwerpen heeft op 18 juli de nota voor integraal waterbeheer in de stad Antwerpen goedgekeurd. Bij elke beslissing die de stad in de toekomst zal nemen zal deze nota zal fungeren als toetsing-kader. Het is nog even wachten op de goedkeuring door de gemeenteraad, nadat de Adviesraad voor Duurzame Ontwikkeling (ADOMA) advies heeft uitgebracht. De Stad gaat ook concrete plannen uitwerken om de ingebuisde Brandtsbeek in Merksem terug open te leggen en in de bufferzone tussen de woonwijk en de snelweg een nieuw wachtbekken aan te leggen.

En minister Crevits?

Nu is het wachten op minister Crevits zodat zij, net zoals de lokale besturen, haar verantwoordelijkheid neemt door de Bekkenbeheerplannen goed te keuren en de nodige middelen te voorzien voor de uitvoering ervan.

Succesvol jaar voor de kerkuil

De kerkuil heeft in onze regio een goed jaar achter de rug. Op vier locaties werden liefst dertien jongen geringd door vrijwillige medewerkers van onze kerkuilen-werkgroep. Dat 2008 een succesjaar werd, is mede te danken aan de inzet van vrijwilligers. Zo werd op een locatie een nestkast aangetroffen die volledig doorweekt was door een lek in het dak. In het nest lagen vier jongen op een wel niet zo fris ruikende laag van braakballen. In overleg met de eigenaar werd besloten om zo vlug mogelijk een nieuwe

nestkast te plaatsen enkele meters van de oude en op gelijke hoogte. Enkele dagen later werden de jonge uilen overgeplaatst in het nest. Een 'spannende' week later bleek tijdens de tweede controle-ronde dat dit geen probleem was... De vier jongen zaten kerngezond in het nest! We maakten ook enkele afspraken met eigenaars om in het najaar enkele bijkomende nestkasten te plaatsen. Hopelijk worden deze vlug ingenomen zodat het kerkuilenbestand in onze regio verder kan toenemen!

Bloemenweide fleurt dorpskern Wuustwezel op

Op voorstel van de Natuurpunt-kern in Wuustwezel werd het grasveld voor het gemeentehuis gedeeltelijk omgevormd tot een bloemenweide. Hierdoor zullen door een aangepast maaibeheer (minder frequent maaien) verschillende bloemsoorten de kans krijgen om uit te komen tussen het gras. Hiermee creëert het gemeentebestuur extra kansen voor onze biodiversiteit en krijgen de inwoners een kleurrijk grasland in Wuustwezel te zien.

Hoge vogelaantallen in De Kuifeend

Een mannetje krakeend. Foto: Bram Vogels.

De 'herfsttrek' van watervogels is inmiddels begonnen en dat is in ons natuurgebied De Kuifeend goed te merken. Zo noteerden we reeds zeventien witgatjes aan de Grote Kreek. Vanuit de kijkhut van De Kuifeend werd regelmatig een voorbij vliegende roerdomp gezien. Ook boomvalken werden bijna dagelijks waargenomen. Geleidelijk aan neemt ook het aantal watervogels toe. Vooral krakeenden, tafeleenden en

meerkoeten zijn nu aan de beurt; allemaal planteneters bij uitstek. Voornamelijk in de waterplas van De Kuifeend vinden ze een ruim aanbod van allerlei soorten waterplanten. Vooral de aantallen krakeenden zijn indrukwekkend. Zo noteerden we 353 ex. op 24 juni, 560 ex. op 28 juni, 662 ex. op 4 juli en niet minder dan 860 ex. op 6 juli. Dat belooft voor het najaar!

Uitgestorven kranswier herontdekt in Ekeren

Op 15 juli ll. vond de jaarlijkse inventarisatie van de onderwaterflora en -fauna in de Grote Put van Ekeren plaats. Natuurpunt

Antwerpen Noord werkt daarvoor samen met de daar actieve duikersclub. Dit jaar konden de duikers ook in het verboden gedeelte duiken om de daar aanwezige planten en dieren mee naar boven te nemen voor verdere determinatie door ons. Dat bleek een schot in de roos! Want tussen de vele waterplanten werd een reeds lang uitgestorven kranswier ontdekt, nl. het groot boomglanswier (*Tolypella prolifera*). Van deze soort zijn er een dozijn oude gegevens uit herbaria (geïnventariseerd door Compère), allemaal uit onze regio! De jongste is van 1921. Verder zijn er

enkele waarnemingen uit periode 1882-1896 tussen Merksem en Ekeren, tussen Ekeren en Antwerpen, de gracht voor het Noordkasteel, tussen Luchtbal en de steenweg van Merksem. Het groot boomglanswier in de Grote Put van Ekeren is allicht een relict van een veel grotere populatie die vroeger werd aangetroffen in de Antwerpse Noorderpolders en die inmiddels onder de opgespoten haverterreinen is verdwenen. Natuurpunt Antwerpen Noord zal volgend jaar alvast een nauwkeurige inventarisatie maken van de kranswieren in haar natuurgebieden.

Welkom Iris!

Misschien hebben jullie het al gemerkt. Vanaf 20 augustus is Iris Buermans aan de slag gegaan als nieuwe secretariats-medewerkster van Natuurpunt Antwerpen Noord. Uiteraard bedanken we Wouter Vanwesenbeeck voor zijn inzet de voorbije jaren en zullen hem als persoon zeker missen. Wij verwelkomen Iris en wensen haar alvast veel succes met haar nieuwe job bij Natuurpunt. Aarzel niet om met Iris kennis te komen maken in het Natuur.huis.

Bospolder verleidt zeldzame grote karekiet

Dit jaar werd voor het eerst een broedgeval vastgesteld van de grote karekiet in de Bospolder. Dit is zeer uitzonderlijk omdat de grote karekiet, zoals te lezen is in de broedvogelatlas, sinds 1995 als broedvogel verdwenen is in Vlaanderen door het verdwijnen van waterriet en grote insecten. Het verschijnen van de grote karekiet is het gevolg van het beheer in de Bospolder door Natuurpunt, waarbij we streven naar een afwisselend rietmoeras met open waterpartijen. Dit is het favoriete biotoop van de grote karekiet en van een hele reeks andere rietvogels zoals kleine karekiet, rietgors en rietzanger. We zijn benieuwd of de grote karekiet volgend jaar opnieuw van de partij zal zijn.

*De grote karekiet in de Bospolder.
Foto: Bram Vogels.*

Oproep voor vrijwillige medewerkers vlindertuin

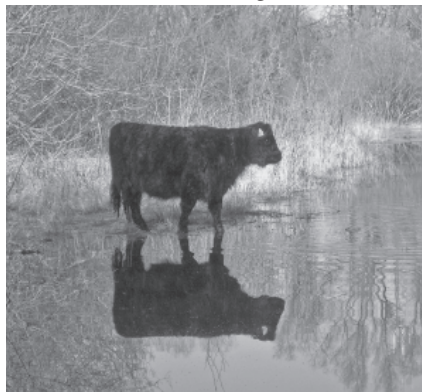
De tuin aan het Natuur.huis in Ekeren biedt zeer veel mogelijkheden om onze vereniging kenbaar te maken bij het grote publiek. Het promoten van de ecologische siertuin en het uitdragen van de voordelen ervan aan het grote publiek, aan scholen of jeugdbewegingen is een mooie opportuniteit die we niet links mogen laten liggen. De kracht van een mooie siertuin, het aantrekken van vlinders en de

aanwezigheid van een knappe waterpartij oefenen op de mens ongetwijfeld een grote aantrekkingskracht uit. Om de tuin in orde te houden en om de communicatie hierrond te verzorgen, is Natuurpunt Antwerpen Noord op zoek naar enthousiaste vrijwillig(st)ers. Heb je interesse en wil je de handen uit de mouwen steken en de natuur.tuin promoten, neem dan contact op met het Natuur.huis.

Blijde geboortes in de Bospolder

In het najaar van 2007 werd de negenkoppige Gallowaykudde in de Bospolder uitgebreid met een stier om de kudde op een natuurlijke manier uit te breiden. Niet zonder succes. Inmiddels zagen er twee Galloways het levenslicht in de Bospolder. Momenteel kan je in de Bospolder dus twaalf Galloways ontmoeten: tien volwassen dieren en twee kalveren.

Foto: Erik Gintelenberg.

Info

Voor meer informatie over de onderwerpen in deze rubriek kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be of op de natuur.website: www.antwerpennoord.be.

Steeds meer bedrijven steunen natuur in onze regio

Stefan Versweyveld

De klimaatsopwarming, de slinkende hoeveelheid fossiele brandstoffen, de snelle achteruitgang van de

biodiversiteit, ... dwingen ons steeds meer

om duurzaam te denken en te handelen. Willen we een leefbare toekomst waarborgen, dan moet iedereen zijn verantwoordelijkheid nemen: het behoud van de aarde voor de toekomstige generaties is nu een bekommernis van burgers, overheden én bedrijfsleven. Steeds meer bedrijven steunen dan ook Natuurpunt Antwerpen Noord in haar streven om natuur en landschap te behouden in onze regio.

Geen evidentie?

Op het eerste gezicht lijkt een peterschap – met de daarbij horende financiële ondersteuning van Natuurpunt – door bepaalde bedrijven geen evidentie. In het verleden heeft Natuurpunt met bepaalde bedrijven vaak zware juridische procedureslagen uitgevochten. Maar de tijden zijn veranderd. Ook bedrijven staan voor de uitdaging om een balans te vinden tussen het welzijn van mensen, economische welvaart en ecologische kwaliteit, met andere woorden voor duurzaam ondernemen.

En bij duurzaam ondernemen hoort niet enkel zorgzaam omgaan met natuur en leefmilieu maar ook rekening houden met bekommernissen van de omwonenden en burens en met de engagementen van medewerkers.

Peter van een natuurgebied

Anno 2008 hebben verscheidene bedrijven uit onze regio er voor

gekozen om Natuurpunt Antwerpen Noord te steunen via een 'peterschap'. Als peter adopteert een bedrijf één van onze natuurgebieden om het financieel en moreel te ondersteunen. De voorbije jaren mochten we volgende gewaardeerde peters verwelkomen: BASF voor het Groot Buitenschoor, Milieu-adviesbureau Soresma en Schoenen Torfs voor de Oude Landen, Decathlon voor de Bospolder, Indaver voor de Schans van Smoutakker en Veolia voor De Kuifeend.

De unieke samenwerking met deze bedrijven resulteerde in bijkomend materiaal voor natuurbeheer, de bouw van een vogelkijkhut, folders, de inrichting van vleermuisbunkers, nieuwe infoborden, ... Dankzij hun steun konden we de natuur in onze natuurgebieden nog beter beschermen en openstellen voor het grote publiek!

De infoborden in de Oude Landen kwamen er dankzij peter Soresma. Foto: Rafaël Delaedt.

Andere bedrijven opteerden er dan weer voor om de algemene werking van Natuurpunt Antwerpen Noord te ondersteunen. Zo is er de bekende 'hamsteractie' voor cartridges met Tomson, maar ook de materiële steun van Bever Zwerfsport voor onze natuurbeheerdagen.

Onze welgemeende dank aan al onze sponsors en peters voor hun steun aan meer natuur en landschap in de Noord-Antwerpse regio!

Steunt ook jouw bedrijf de natuur?

Misschien wil ook jouw bedrijf de natuur steunen? Neem dan gerust contact op met het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord in Ekeren. Dan bekijken we samen wat we voor de natuur in onze regio kunnen doen. Zo kan je meteen laten zien dat de natuur je even dierbaar is als jouw bedrijf!

Op ontdekking in de herfst

Hubert Michiels

De herfst wordt door velen gezien als het seizoen van de aftakeling, bloemen verwelken, bomen verliezen hun bladeren, het weer wordt slechter, ... Maar voor de natuur in de winter helemaal in rust gaat, bloeit ze nog even op: de bomen tooien zich in alle kleuren van geel over rood tot bruin, paddenstoelen schieten in ongelooflijke vormen en kleuren uit de grond, ... Kortom, er is nog heel wat te zien en te ontdekken in de natuur. Hieronder zetten we enkele boeken, die hierbij een praktische hulp kunnen zijn, in de kijker.

Welke paddestoel is dat? is een praktisch en deskundig paddenstoelengidsje voor in je jaszak. Hoewel het op naam brengen van paddenstoelen niet altijd eenvoudig is, kan je met dit gidsje toch al een eind op weg. De paddenstoelen staan via een kleurcode gegroepeerd zodat al een eerste stap in het determineren kan gezet worden. Naast een mooie foto staan de typerende kenmerken van elke soort. In het boekje staan 170 van de bekendste inheemse soorten beschreven. Ledenprijs € 9.

Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen is de eerste en volledige inventarisatie van alle inheemse bomen en struiken die van oudsher in Nederland en Vlaanderen voorkomen. Met foto's, gedetailleerde tekeningen en kaarten worden meer dan veertig soortgroepen beschreven. Het boek gaat uitvoerig in op de geschiedenis en de archeologie van de autochtone bomen en struiken. De verrassende rijkdom aan informatie en feiten maakt dit boek hoogst leeswaardig. Het betere werk en aan te raden aan iedereen die "door het bos ook de bomen wil zien". Ledenprijs € 31,05.

Op spinnensafari is het nieuwste boek van spinnenkenner Koen Van Keer. Vlot en eenvoudig vertelt de auteur over meer dan tachtig spinnensoorten. Deze gids is zeer geschikt om snel heel wat bij te leren over spinnen. Het herkennen wordt gemakkelijk door de vele typische foto's. Bij elke foto staat een fiche met soortkenmerken en in de bijhorende tekst vind je allerlei interessants over de levenswijze en het gedrag van elke soort. Een aanrader voor de beginnende spinnenkenner! Ledenprijs € 13,50.

Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren,
tel. 03-541.58.25, e-mail:
antwerpennoord@natuurpunt.be.
Van maandag tot en met vrijdag
open van 10 tot 17 u.

Fluiten, roffelen en blaten

Tekst: Mart Pauwels

Tekeningen: Pascale Vantieghem

Wanneer je vogels ziet, denk je aan vogelzang. Maar niet alle vogels gebruiken hun keel om iets te vertellen. Ze praten ook met hun veren of hun snavel!

Snaveltaal

Ooievaars klepperen. Al van ver kan je dat geluid horen en soms lijkt er geen eind aan te

komen. Als de ene ooievaar bijna een

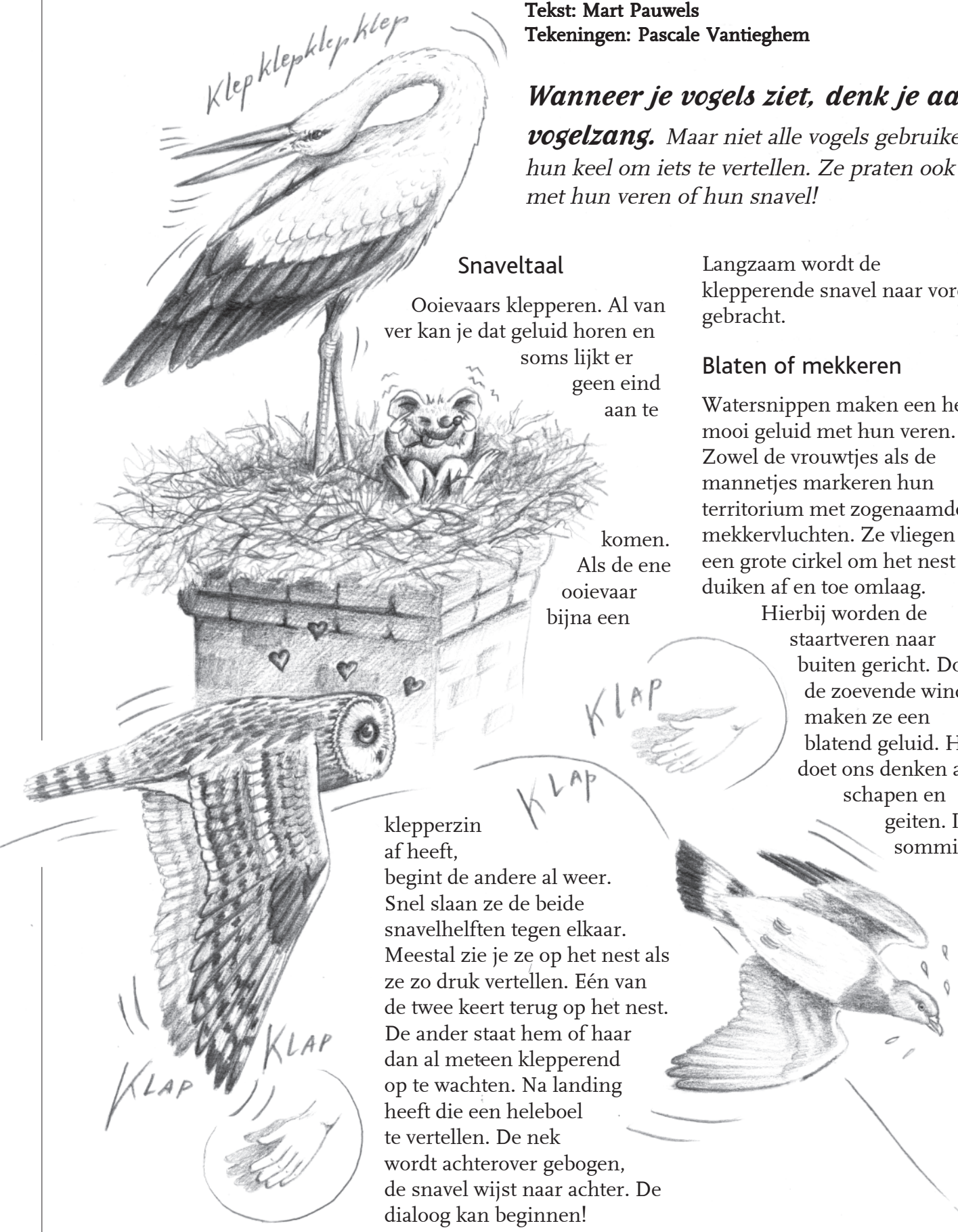
klepperzin af heeft, begint de andere al weer. Snel slaan ze de beide snavelhelften tegen elkaar. Meestal zie je ze op het nest als ze zo druk vertellen. Eén van de twee keert terug op het nest. De ander staat hem of haar dan al meteen klepperend op te wachten. Na landing heeft die een heleboel te vertellen. De nek wordt achterover gebogen, de snavel wijst naar achter. De dialoog kan beginnen!

Langzaam wordt de klepperende snavel naar voren gebracht.

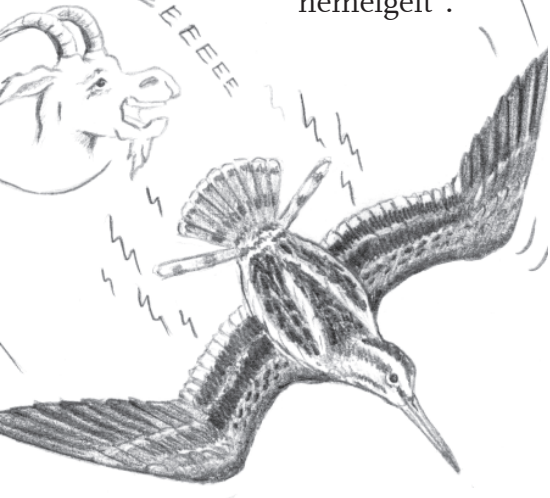
Blaten of mekkeren

Watersnippen maken een heel mooi geluid met hun veren. Zowel de vrouwtjes als de mannetjes markeren hun territorium met zogenaamde mekkervluchten. Ze vliegen in een grote cirkel om het nest en duiken af en toe omlaag.

Hierbij worden de staartveren naar buiten gericht. Door de zovende wind maken ze een blatend geluid. Het doet ons denken aan schapen en geiten. In sommige

streken noemt men de watersnip een "hemelgeit".

aanloop kunnen ze dan eindelijk de poten optrekken en het luchtruim kiezen. Zelfs op een flinke afstand hoor je ze een heel apart geluid maken. Het is net of ze fluiten. Maar wat je hoort, is de lucht die door hun vleugeltoppen giert. Omdat zwanen heel hard met hun enorme vleugels slaan, ontstaan er aan de toppen gigantische luchtsnelheden. Dat geeft hetzelfde effect als bij een fluitketel.

Lachen en roffelen

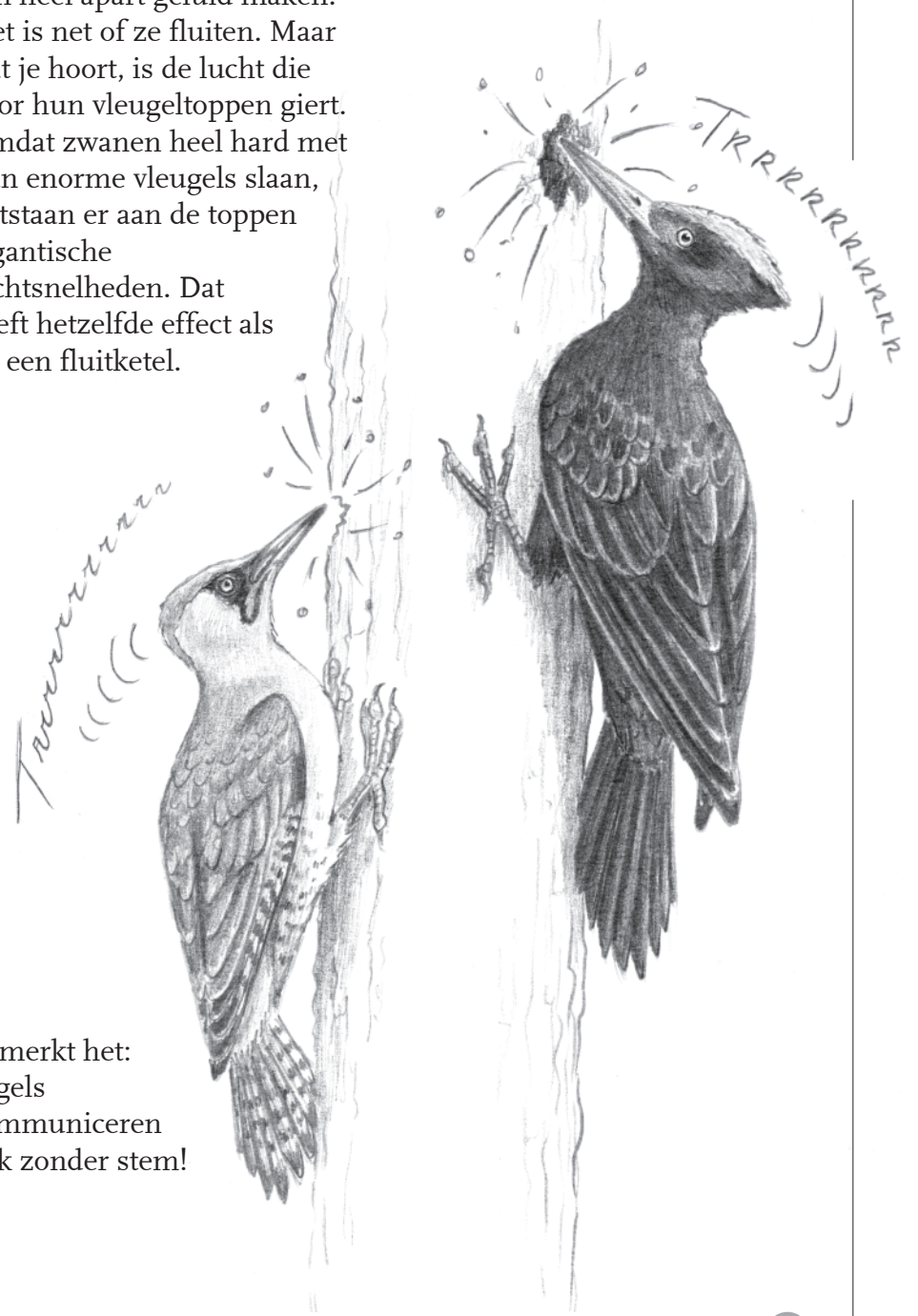
Spechten hebben elkaar heel wat te vertellen. De groene specht laat vaak een schallende lach horen. Spechten zijn ook fantastische trommelaars. Alsof er een veer losschiet roffelt hun snavel razendsnel op een boom. Trrrrrrrrrr. Elke soort specht doet het op zijn eigen manier. Zwarte spechten hebben een zware, donker klinkende roffel.

Applaus uit de lucht

In de vogelwereld wordt heel wat afgeklapt met de vleugels. De bekendste klapper is de houtduif. Bij alarm vliegt ze heftig flappend weg. De vleugels slaan daarbij tegen elkaar en dat klinkt als handgeklap. Velduilen klappen juist onder hun lichaam. Anders dan de houtduif doen ze dat niet bij gevaar, maar tijdens de balts.

Zwanenzang in de vlucht

Al eens een paar zwanen zien opstijgen? Na een flinke

Je merkt het: vogels communiceren ook zonder stem!

Wie en wat is JNM?

Tekst: Geert Deroose

Foto's: Stephanie Schelfhout (JNM)

Recent onderzoek toonde aan dat de jeugd in Vlaanderen in toenemende mate opgroeit tussen asfalt en beton, zonder regelmatig contact met de natuur. Veel kinderen en jonge mensen zijn nog nooit in een bos geweest, weten niet waar hun eigen voedsel vandaan komt en kunnen zich niet uitleven in een natuurlijke omgeving. Natuurpunt vindt dit een bijzonder onrustwekkende evolutie. De fysieke, emotionele, mentale en sociale effecten van het ontbreken van deze natuurlijke speel- en leerervaringen zijn immers groot. Bovendien draagt zo'n positieve belevenis in de natuur sterk bij aan de ontwikkeling van een positieve relatie tot de natuur. Tegelijkertijd is de potentie van natuurervaringen enorm. Daarom werkt Natuurpunt al jaren nauw samen met de Jeugdbond voor Natuur en Milieu. Hoog tijd om onze partner in het natuurbehoud even voor te stellen.

JNM staat voor Jeugdbond voor Natuur en Milieu, een vereniging voor alle jongeren die geïnteresseerd zijn in natuur en milieu. Een jeugdbeweging zo divers en levendig als JNM kan je niet op enkele pagina's voorstellen. Je moet het gewoon zelf beleven!

JNM staat open voor alle jongeren tussen 7 en 25 jaar met interesse in natuur en milieu. Er zijn drie leeftijdsgroepen: piepers (7-12 jaar), ini's (13-15 jaar) en gewone leden (16-25 jaar).

Samen trekken we de natuur in om ons te verdiepen in de diversiteit van ons planten- en dierenrijk. We trekken naar de mooiste natuurgebieden waar zeldzame waarnemingen ons hart sneller doen slaan, maar ook een stevige wandeling in een weidse omgeving doet ons bloed sneller stromen.

De natuur krijgt het vaak hard te verduren. Waar we kunnen, ondernemen we de nodige acties om ruimte aan natuur te geven. We hanteren regelmatig zelf een schop of zaag om een handje te helpen. Samen buiten zijn en aan natuurbeheer doen, geeft een machtig gevoel.

Wij sluiten onze ogen niet voor milieuproblemen. Elke JNM-

Vogels observeren is één van de favoriete activiteiten van de JNM.

activiteit is een poging om op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven te gaan. Daarnaast proberen we ook anderen hiervan bewust te maken, door actie, gebaseerd op goede achtergrondinformatie.

JNM organiseert tal van projecten en nationale bijeenkomsten rond specifieke onderwerpen. Het kampenseizoen is het hoogtepunt van ons activiteitenaanbod. Je kan in de zomervakantie kiezen tussen een 60-tal kampen en volop genieten van alles waar JNM voor staat: natuurstudie, natuurbeheer en milieubescherming.

JNM heeft 50 lokale afdelingen in Vlaanderen. Jongeren uit de omgeving met wie je samen in je buurt op verkenning kunt gaan, of waar je zielsgenoten vindt om een spetterende milieuactie ineen te steken.

Aarzel niet om mee te doen, want we staan altijd open om onze

Lid worden

Ben je helemaal weg van deze buitengewone jeugdbeweging? Wil je direct lid worden? Geen enkel probleem. Dit kan door éénmaal per jaar onderstaand bedrag over te schrijven op rekeningnummer 001-2280592-04 van JNM, Kortrijksepoortstraat 192 te 9000 Gent. Vermeld daarbij je naam, geboortedatum, telefoonnummer en/of GSM-nummer en emailadres.

soort lid	uitleg	lidgeld
Introductielid	Het eerste jaar dat je lid wordt (7-25 jaar)	€ 5,00
Pieplid	Van het tweede leerjaar t.e.m. het zesde leerjaar (je moet 7 jaar zijn voor januari van het lopende werkjaar)	€ 16,50
Inilid	Van het eerste middelbaar t.e.m. het derde middelbaar (je moet 12 jaar zijn voor januari van het lopende werkjaar)	€ 16,50
Gewoon lid	Vanaf het vierde middelbaar (je moet 15 jaar zijn voor januari van het lopende werkjaar)	€ 16,50
Bijlid	Je broer/zus is pieplid, inilid of gewoon lid en betaalde € 16,50 (je ontvangt geen tijdschrift)	€ 10,50
Steunlid	Je bent ouder dan 25 jaar	€ 16,50

andere JNM'ers actie voeren voor het milieu.

Je bent verzekerd tegen mogelijke ongevallen op activiteiten. Je geniet 10% korting in de JNM-winkel, waar je een groot aanbod aan zoekkaarten, tabellen, boeken, excursiemateriaal, verrekijkers, .. kan vinden.

Je ontvangt Euglena (voor inileden en gewone leden) of 't Kikkertje (voor piepleden) en meestal ook een speciaal tijdschrift van de afdeling zelf. Deze tijdschriften op 100% recyclagepapier bulken uit van de informatie, spelletjes, leuke artikels in verband met natuur, milieu en jeugd.

Je mag elke zomer kiezen uit een hele hoop schitterende nationale en afdelingskampen.

kennis en passie met nieuwe mensen te delen!

Afdeling

In het noorden van Antwerpen is onze afdeling Akerland actief. Dit omvat de disticten en gemeenten Berendrecht, Lillo, Zandvliet, Ekeren, Essen, Kalmthout, Brasschaat, Hoevenen, Stabroek, Kapellen, Gooreind en Wuustwezel.

Activiteiten

We proberen elke twee weken een activiteit te organiseren. We delen de activiteiten steeds in volgens

de drie leeftijdsgroepen (piepers, ini's of gewone leden). Een mengeling van deze leeftijdsgroepen gebeurt zeker ook op het gepaste moment. Voor meer info over de activiteiten die weer vanaf september beginnen, kijk je best op onze website www.jnm.be/akerland.

Startdag

Begin september begint ons werkjaar weer. Dan organiseren wij onze heuse Startdag! Deze gaat door in het weekend van 20 september (meer info volgt via de JNM-website). Kom zeker langs om eens kennis te maken en neem gerust wat klasgenootjes mee.

Waarom lid worden?

Je mag deelnemen aan onze fantastische activiteiten, daarbij ook gebruik maken van het materiaal en genieten van de heerlijke groepssfeer. Iedereen deelt zijn natuurkennis met iedereen. Je kunt ook samen met

Info

Wil je wat meer info over JNM? Neem dan zeker een kijkje op onze nationale website (www.jnm.be) of op onze afdelingswebsite (www.jnm.be/akerland). Voor meer info kan je altijd contact opnemen met: Geert Deroose, Bund 75, 2180 Ekeren, gsm 0486-18.28.86, zorero-geel@hotmail.com

Laatste zomerse beheerdagen in de Oude Landen

In september kan je nog tweemaal aan de slag in de Oude Landen. In september hooien we traditioneel onze hooilanden voor een tweede maal, zodat de vele orchideeën en andere bloemen extra kansen krijgen. Je bent welkom op **zaterdag 6 en 20 september**. We starten om **9.30 u** aan de loods van Natuurpunt in

de Donkweg z/n in Ekeren. Kom je later, dan wijzen pijlen je de weg naar onze werkplek. Wij zorgen voor handschoenen, een toffe sfeer en een frisse pint (of iets anders) op het einde van de dag. Het einde is voorzien omstreeks 17 u. Aarzel niet en doe mee met onze laatste zomerse beheerdagen!

Zeehonden ontdekken in de Schelde

De Zimmermangeul is één van de rustplaatsen voor zeehonden in de Westerschelde. Hier worden bijna elk jaar ook jonge zeehonden geboren. Natuurpunt organiseert een speciale zeehondenexcursie op zondag 14 september naar de Zimmermangeul zodat je 'live' zeehonden kan bewonderen. Van op de dijk kunnen we met een gewone verrekijker of een telescoop deze zeehonden bekijken. Bovendien krijg je van ons uitleg over zeehonden in het

algemeen en de zeehonden in de Westerschelde. Daarnaast mogen we rekenen op de aanwezigheid van de interventiewagen van EHBZ Zuidwest en vertelt Jaap Van der Hiele je meer over de opvang van zeezoogdieren in nood. Trefpunt: we vertrekken op **zondag 14 september** om **9 u** aan het schorren.huis van Natuurpunt, gelegen tegenover ingang 6 van BASF aan de Scheldelaan in de Antwerpse haven. Het einde is voorzien rond 12 u.

De Grote Trek van kleine vogels

De jaarlijkse voorjaars- en herfsttrek van vele vogelsoorten heeft de mens eeuwenlang geboeid, hoewel we pas onlangs zicht hebben op dit merkwaardige fenomeen. Vroeger dacht men dat de vogels die in het najaar wegvlogen en in het voorjaar weer terugkwamen, zich in de winter verborgen of een winterslaap hielden. Van de koekoek dacht men dat deze in de winter in een sperwer veranderde. En van de zwaluw dat deze de winter onder water doorbracht, weggekropen in de modder... Pas doordat de Deense onderwijzer Christian Mortensen in 1899 vogels een genummerd ringetje om de poot deed, kreeg men inzicht in het

wonder van de vogeltrek. De recordhouder in lange afstand vliegen is de Noordse stern. Deze vogel broedt binnen de Noordpoolcirkel en overwintert in het Zuidpoolgebied. Hij heeft dan een afstand van circa 18.000 kilometer afgelegd. Maar ook bekendere vogels kennen een trekfenomeen. Onze spreeuwen die je 's zomers ziet, overwinteren in Zuid-Engeland en Frankrijk. Wil je meer te weten komen? Zorg dan dat je er bij bent op onze boeiende voordracht over vogeltrek op **maandag 13 oktober**. Trefpunt om **20 u** in de bibliotheek aan de Maantjessteenweg 23 in Merksem.

Werken in De Kooldries

Zoals je in het artikel over De Kooldries kon lezen is er een nieuw beheerteam aan de slag gegaan om de natuur nog meer kansen te geven in dit prachtige natuurgebied in Brecht. Uiteraard horen daar ook natuurbeheerwerken bij. Natuurpunt organiseert speciale beheerdagen in De Kooldries op **zaterdag 6 september, donderdag 2 oktober, zaterdag 15 november** en **donderdag 4 december**. Afspraak telkens om **9 u** aan de chalet bij de ingang van De Kooldries langs de Vaartdijk in Brecht. Het einde is voorzien om 14 u tijdens een 'debriefing' met een drankje.

Genezende krachten in de natuur

Voor wie even wil ontsnappen uit de stress van elke dag is tuinieren een ideale bezigheid. Je tuin kan echter niet alleen een paradijs worden voor jezelf, maar ook voor talrijke planten en dieren! Een natuurvriendelijke tuin staat niet synoniem voor één wilde jungle van bramen, brandnetels en distels! Natuurpunt helpt je graag een eindje op weg en organiseert daarom een speciale tuinwandeling op **zondag 7 september** met als thema 'Genezende krachten in de natuur'. Trefpunt om **9.30 u** (einde om 12 u), Wiezelo 61 te Gooreind-Wuustwezel (naast sigarenfabriek Verellen). Gelieve je aanwezigheid op voorhand te melden bij Gilbert Van Looveren, tel. 03-663.32.41.

Gallenwandeling in de Oude Landen

Gallen waren reeds lang bekend vooraleer men ontdekte dat ze onder invloed van levende organismen – zoals galwespen, galmijten en galmuggen – worden gevormd. De oude Grieken gebruikten in de 5de eeuw voor Christus reeds galextracten tegen tal van ziekten... Gallen op planten en bomen zijn een onbekend maar boeiend natuurfenomeen met namen als aardappelgal, ananasgal,

knikkergal, puistgal, stuitergal, sigargal en nog veel meer. Graag nemen we je mee in deze bijzondere miniatuurwereld... Wil je meer weten over deze mysterieuze fenomenen, kom dan naar de gallenwandeling in de Oude Landen op **zaterdag 13 september**. Afspraak om **14.30 u** aan de hoofdingang van Kasteel Veltwijck, Veltwijcklaan 27 in Ekeren. Laarzen aangeraden.

Vierde Heroïsche Natuur- en Milieuquiz in Brasschaat

De vorige edities waren volgens alle deelnemers een succes, dus breien we dit jaar een vervolg aan de Heroïsche Natuur- en Milieuquiz in Brasschaat. Daarom nodigen we alle liefhebbers van quizzes en/of van natuur (in de ruime zin van het woord) uit op de vierde editie op **vrijdag 17 oktober**. Een encyclopedische kennis is zeker niet vereist, een creatieve geest en snel reactievermogen zijn zeker zo belangrijk! De deelnameprijs is € 15 per ploeg van max. 6

personen. De opbrengst van deze avond geeft Natuurpunt meer financiële ruimte om verder te ijveren voor meer en betere natuur in Brasschaat. De quiz gaat door op **vrijdag 17 oktober** om **20 u** in de refter van het GIB, Door Verstraetelei 50 in Brasschaat. Inschrijven kan je via ons Natuur.huis, tel. 03-541.58.25 en door overschrijving van € 15 op rekening 700-0161934-85 van Natuurpunt Brasschaat met vermelding van "quiz" en jouw ploegnaam.

Geniet van de natuur aan de andere kant van de dijk

De Scheldeschorren die Natuurpunt op de rechter Scheldeoever beheert, vormen een buitenbeentje. Hier hebben de natuurelementen nog vrij spel: water, wind, getijden, de overgang zoet-zout, ... Hierdoor zijn onze schorren een echte schatkamer voor tal van bijzondere planten en dieren. Iedere eerste zondag van de maand kan je met ons de unieke schorrenwereld langsheen de Schelde beleven. Op **zondag 7 september** kan je de typische plantenwereld van de schorren ontdekken. Dan staan de zeeasters in bloei. Het zijn najaarsbloeiërs typisch voor een brakwatergebied. Hug "prutprutser" Van Beek is al

enkele jaren gefascineerd door het bodemleven in het slik. Op **zondag 5 oktober** is hij jullie gids en kunnen jullie van dichtbij kennismaken met het kleine grut in de prut. En tijdens het winterhalfjaar is het Schelde-estuarium van internationaal belang voor overwinterende watervogels. Vanuit de nieuwe vogelkijkhut hebben we op **zondagen 2 november** en **7 december** een goed zicht op de vogels die hun kostje bijeenzoeken op het slik. Alle wandelingen starten om **9.30 u** aan het schorrenhuis, gelegen tegenover ingang 6 van BASF aan de Scheldelaan in de Antwerpse haven. Het einde is voorzien rond 12.30 u.

Aan de slag in De Inslag

De Inslag te Brasschaat is meer dan alleen een prachtig bosgebied. Samen met het Agentschap voor Natuur en Bos van de Vlaamse overheid beheren we er een aantal percelen vochtige heide. Hierop groeien een aantal sterk bedreigde plantensoorten zoals moeraswolfsklauw, dopheide en diverse veenmossoorten. Als je de kwetsbare planten en dieren in De Inslag een handje wenst te helpen, ben je van harte welkom op **zaterdag 27 september** om **9.30 u** aan de ingang in de Kerkedreef in Brasschaat.

Gezocht: m/v met hart voor Het Wijtschot

Ook dit najaar steken vrijwilligers van Natuurpunt de handen uit de mouwen in Het Wijtschot om bedreigde natuur en kwetsbare planten en dieren te beschermen door een uitgekiend natuurbeheer. Een goede gelegenheid om de natuur te helpen én om onze vereniging beter te leren kennen. Bovendien is werken in de natuur nog gezond ook. Afspraak op **zaterdag 27 september** in Het Wijtschot. Trefpunt vanaf **9.30 u** op de parking aan de Vier Notelaars, Wijtschotbaan in Schoten.

Vergeet je lidkaart niet!

Als lid van Natuurpunt word je extra verwend. Niet-leden betalen € 1,00 per persoon voor deelname aan de natuurwandelingen in één van onze natuurgebieden. Niet voor jou, want Natuurpunt-leden mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen!

Activiteiten De Kuifleeuwerik

Zondag 21 september:
Vogels observeren aan de
zeesluis van Wintam

Het natuurgebied bij de zeesluis is bekend als stop- en pleisterplaats voor vele soorten vogels. Het is een prachtig foerageer- en rustgebied en is zeker een aanrader om eens te bezoeken.

Trefpunt: Station Antwerpen-Oost in Borgerhout om 13 u of aan het veer in Schelle om 13.30 u. Het einde is voorzien om 16.30 u.

Zondag 12 oktober:
Daguitstap naar Tholen

Tholen is een zeer gekend overwinteringsgebied voor talrijke eendensoorten, steltlopers en andere vogelsoorten.

Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat in Putte om 9 u.

Zaterdag 18 oktober:
Paddenstoelenwandeling
naar de Uitlegger

We nemen je mee op een leerrijke en boeiende wandeling met vele bijzondere aspecten en anekdoten uit de mysterieuze wereld van de paddenstoelen.

Trefpunt: ingang van de Uitlegger, Sionkloosterlaan in Brasschaat om 14 u.

Zondag 9 november:
Daguitstap naar de
Oesterdam, Brabantse Wal
en Markiezaat

Deze drie gebieden zijn zeer belangrijk voor migrerende en overwinterende vogels.

Trefpunt: kruispunt Driehoek en Ertbrandstraat in Putte om 9 u.

Zondag 23 november:
Daguitstap naar de
Bourgoyen-Ossemeersen
en omgeving

We bezoeken voor de eerste maal dit interessante waterrijke gebied. Met gidsen van Natuurpunt Gent bekijken we de boeiendste en belangrijkste plaatsen in de regio.

Trefpunt: Station Antwerpen-Oost om 8.30 u of aan het Natuureducatief centrum, Driepikkelstraat 32 in Gent om 9.30 u.

Zondag 14 december:
Daguitstap naar de
Vlaamse kust

Jaarlijkse vogeltocht naar de bekendste pleisterplaatsen aan de kust voor allerlei watervogels, met bijzondere aandacht voor de kleine rietgans. Zowel de Zwinbosjes als de Uitkerkse Polder zijn zeer

interessante gebieden met bijzondere natuurwaarden.

Trefpunt: aan de Noorse Kerk, Grote Tunnelplaats in Antwerpen om 8 u.

Foto: Rafaël Delaedt.

Meer info

Vergeet niet om voor alle activiteiten telkens picknick, drank en veldgidsen mee te brengen.

Legende:

Activiteiten voor het hele gezin

Wandeling

Mogelijkheid tot kostendelend vervoer

Voor alle activiteiten van De Kuifleeuwerik kan je terecht bij Roger Huysmans, tel. 03-324.88.05 of gsm 0485-92.58.53

Beheerdag in Schans van Smoutakker

Op **zaterdag 13 september** ben je van harte welkom op een beheerdag in de Schans van Smoutakker in Stabroek. Negen jaar geleden konden we de toekomst van deze oude fortificatie veilig stellen en sindsdien is er al heel wat werk en liters zweet verzet. Het resultaat mag er zijn: de zeer zeldzame schubvaren doet het beter dan ooit, steeds meer vleermuizen vinden hun weg naar onze als winterverblijf ingerichte bunkers en op het 'forteiland' ontwikkelt zich natuurlijk bos met de zeldzame koningsvaren. Uiteraard is het werk nog niet af. Daarom organiseren we een speciale beheerdag. Een unieke gelegenheid om kennis te maken met dit prachtige fortje!

We starten om **9.30 u.** Het einde is voorzien omstreeks **16.30 u.** 's Middags zorgen wij voor soep

en drank. Trefpunt: ingang van de Schans van Smoutakker aan het Hoogeind in Stabroek.

Schubvaren. Foto: Rafaël Delaedt, FFFS.

De Kuifeend: hét vogelmekka van Antwerpen

Al meer dan 30 jaar is het natuurgebied De Kuifeend internationaal bekend voor de aanwezige vogels. En sinds de natuurinrichtingswerken is het gebied beter dan ooit. Het hele jaar door is het een komen en gaan van tientallen soorten moeras-, water- en weidevogels. Tijdens de herfst is het altijd

feest. Dan kan je genieten van kuif- en tafeleenden, meerkoeten, aalscholvers, wintertalingen en nog veel meer vogelsoorten! De Kuifeend is, op vraag van eigenaar NMBS, niet vrij toegankelijk. Daarom organiseren we drie vogelkijkdagen in de Kuifeend. Een prima gelegenheid om de

bonte vogelwereld van dichtbij te observeren vanuit de nieuwe vogelkijkhutten. Trefpunt: **zondagen 5 oktober, 9 november en 21 december.** Trefpunt telkens om **9.30 u** aan het Natuur.huis in Ekeren (Steenstraat 25), vanwaar we via carpooling naar De Kuifeend rijden.

Studiedag over monitoring in het Schelde-estuarium

Op natuurvlak is het Schelde-estuarium van internationale betekenis, in het bijzonder de zout-zoetovergang. Een goede bescherming van de natuurwaarden in en langsheen de Schelde is enkel mogelijk als ook alle effecten – negatieve en positieve – van de mens op het estuarium in kaart worden gebracht en opgevolgd. Deze 'monitoring' is al heel wat jaren lopende. Ook Natuurpunt werkt mee aan het meten en opvolgen

van de vele effecten op de Schelde. Op **zaterdag 27 september** organiseren we een heuse studiedag over monitoring in het Schelde-estuarium. De studiedag vindt plaats van **9 u tot 16 u** in het schorren.huis van Natuurpunt, gelegen tegenover ingang 6 van BASF aan de Scheldelaan in de Antwerpse haven. Voor meer informatie kan je terecht op de website van onze Scheldeschorren www.scheldeschorren.be.

De Scheldeschorren. Foto: Rafaël Delaedt, FFFS.

Werken aan bosherstel in Het Rood

Naar jaarlijkse gewoonte zijn er dit najaar opnieuw werkdagen in Het Rood te Kapellen. Op het programma staat het verwijderen van agressieve pestsoorten in functie van het herstel van natuurlijk bos en in aanloop naar het boomfeest op 8 november. Dankzij de inzet van vele vrijwilligers krijgen eiken, berken, lijsterbessen, beuken en hulsten opnieuw alle kansen in Het Rood! En daar profiteren heel wat dieren van. Je bent van harte welkom op **zaterdagen 11 en 25 oktober** en **8 en 22 november**. Trefpunt om **9.30 u** aan de ingang bij de centrale dreef in de Streepstraat. Kom je later: geen probleem, je zal ons gauw vinden. En als jij zorgt voor een dosis werklust en een goed humeur zorgen wij voor het nodige beheermateriaal en een lekkere kom warme soep.

Meer info

Natuurpunt-leden en hun gezinnen mogen gratis deelnemen aan al onze activiteiten (tenzij anders vermeld). Je hoeft alleen je lidkaart van Natuurpunt mee te brengen! Voor meer informatie over onze natuur.activiteiten kan je steeds contact opnemen met het Natuur.huis van Natuurpunt Antwerpen Noord, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, www.antwerpennoord.be.

Ontdek de magie van herfst en paddenstoelen!

Betoverd worden door de magische schoonheid van de herfst en een mysterieuze paddenstoel in de herfst... Het is elke natuur-liefhebber beslist al eens overkomen. Toch zijn zwammen voor de meeste mensen slechts eigenaardige herfstverschijnselen. Paddenstoelen zijn echter veel meer dan dat. Met vijf speciale herfstwandelingen wil Natuurpunt Antwerpen Noord van die mysterieuze paddenstoelenhoed alvast... een heel klein tipje oplichten!

Het kan vreemd lijken, maar dood hout is van levensbelang in een bos. Elfenbankjes en vele andere soorten paddenstoelen ruimen dood hout langzaam op. Zo geven ze aan honderden planten en dieren een nieuwe kans in het bos.

Nu de herfst in aantocht is, zullen we niet lang meer moeten wachten. Binnenkort tooien duizenden bont gekleurde en fraai gevormde verschijningen onze bossen. Wil je meer weten over de herfst en paddenstoelen? Dan ben je van harte welkom op volgende wandelingen:

- **zondag 5 oktober** in 't Asbroek (Schoten): trefpunt om **10 u** aan de ingang van 't Asbroek, Asbroeklaan z/n in Schoten

- **zondag 5 oktober** in het Elsenbos (Stabroek): trefpunt om **14 u** aan de VELT-tuinen in de Frans Hotagstraat in Stabroek, deze wandeling staat in het teken van mythen en oude volksverhalen
- **zaterdag 11 oktober** in de Bospolder (Antwerpen): trefpunt om **14.30 u** op het einde van de Vierkerkenstraat in Schoonbroek/Antwerpen
- **zondag 19 oktober** in Het Wijtschot (Schoten): trefpunt om **10 u** op de parking van de Vier Notelaars, Wijtschotbaan in Schoten
- **zaterdag 25 oktober** in Het Rood (Kapellen): trefpunt om **14.30 u** op het kruispunt van de Streepstraat en de Biartlei in Kapellen
- **zondag 30 november** in het Mastenbos (Kapellen): trefpunt om **10 u** aan de ingang van het Mastenbos in de Oude Galgenstraat in Kapellen

De wandelingen duren ca. 2,5 uur. Deelname is gratis. Bij slecht weer zijn laarzen aanbevolen. Iedereen van harte welkom!

Boleet. Foto: Danny Laps, FFFS.

Behaag... Natuurlijk

Tekst: Koen Vanaghtmael

Foto: Rafaël Delaedt

Natuurpunt pakt voor de vijftiende keer uit met de grootscheepse campagne

Behaag... Natuurlijk". Kant-en-klare streekeigen haagpakketten worden aangeboden aan democratische prijzen. Vooral het streekeigen karakter van de beplanting en de betekenis hiervan voor de fauna worden benadrukt.

Wat vooraf ging...

In 1994 stelde Wielewaal Rupelstreek aan de gemeentelijke milieu-adviesraden van haar werkingsgebied deze behagingscampagne voor onder het motto "Behaag de Rupelstreek". Op dit voorstel werd ingegaan door vier Rupelgemeenten. Het succes maakte dit initiatief voor herhaling vatbaar. Sindsdien wordt de actie jaarlijks herhaald met constant succes. Tien Natuurpunt-afdelingen ondersteunen inmiddels de actie en richten zich tot de bevolking van wel 24 gemeenten. Het succes van de opeenvolgende campagnes heeft ongetwijfeld te maken met de vlotte samenwerking tussen de medewerkers van onze natuurvereniging, gemeentelijke groendiensten, milieu-diensten en milieu-adviesraden in de Natuurpuntwerkgroep.

Behoud de natuur ...

Voor een geslaagd natuurbehoud in Vlaanderen moet veel aandacht gaan naar het ontwikkelen van de natuur buiten de reservaten.

De natuurgebieden volstaan niet om de natuurlijke populaties in stand te houden. Wanneer zo'n natuurgebied enkel is omgeven

door bebouwing en natuurloze open ruimte (grond zonder natuurelementen), dan is het in feite een eilandje natuur. De soorten die het bewonen, zijn gevangen in dit eiland en kunnen geen contact hebben met hun soortgenoten die elders vertoeven. Het gevolg is dat ze zullen verdwijnen bij gebrek aan partners of voedsel, of dat ze verzwakken en sterven door inteelt.

... behaag je streek

Een manier om dit probleem te voorkomen, is ervoor te zorgen dat de dieren wel hun weg vinden van het ene stuk natuur naar het andere. Dit kan enkel als er voldoende natuurelementen te vinden zijn in de open ruimte tussen de natuurgebieden. Ook de beplantingen in tuinen zijn hierbij zeer belangrijk. De keuze van streekeigen bomen en bloemen maakt uw tuin aantrekkelijk voor vlinders en vogels. Bij de soorten in de houtkanten en hagen zitten ook veel roofinsecten en vogels, die zich vanuit de houtkant of haag ook in de omliggende cultuurgewassen kunnen verspreiden om daar schadelijke soorten in toom te houden.

De voordelen van streekeigen soorten zijn talrijk en onmiskenbaar. Ze zijn veel goedkoper, groeien sneller, hebben een langere levensduur en zijn beter bestand tegen de grillen van ons klimaat of allerlei ziekten en plagen. Daarnaast biedt streekeigen groen ook onbetaalbare voordelen. In tegenstelling tot cipressen bijvoorbeeld, die jaar in jaar uit hetzelfde groene kleedje dragen, tooien onze eigen boom- en struiksoorten zich telkens weer in nieuwe vormen, geuren en kleuren, naargelang het seizoen. Het grafische spel van kale takken in de winter, de bloesems en het prille groen van de lente, de weelde van het zomerse lover, de subtiele kleurenpracht en de vruchten van de herfst: streekeigen groen maakt van elk seizoen een gebeurtenis!

Meer info

Wens je meer info over de aangeboden pakketten en hoe je deze kan bestellen, neem dan eens een kijkje op www.natuurpunt.be/behag/ of vraag de folder in ons Natuur.huis bij Koen Vanaghtmael, tel. 03-541.58.25 of e-mail: koen.vanaghtmael@natuurpunt.be.

Slechtvalken in en rond Antwerpen: een succesverhaal!

Tekst: Vogelwerkgroep Natuurpunt Antwerpen Noord en Guy Robbrecht (FIR)

Foto's: Manu De Hauwere (FIR)

In de middeleeuwen was 'slecht' een synoniem voor 'algemeen'. In die zin

wordt meteen duidelijk dat de slechtvalk vroeger een algemeen voorkomende vogel was in onze streken. Vanaf de zestigerjaren was er een spectaculaire achteruitgang merkbaar met als gevolg het verdwijnen van de slechtvalk als broedvogel. Dit had vooral te maken met het gebruik van DDT en andere pesticiden die cumuleerden in de slechtvalk. Het gevolg was dat de eierschalen te dun werden en braken. De broedsels mislukten en uiteindelijk werden de valken zelfs steriel.

Sinds de negentiger jaren beginnen de aantallen weer toe te nemen. Naast een verbod op het gebruik van de meest schadelijke pesticiden is de toename in België er mede gekomen dankzij de inspanningen van het Fonds voor Instandhouding van Roofvogels (FIR). Deze organisatie hangt

sinds 1994 op geschikte locaties speciale nestkasten voor de slechtvalk. Bijna alle slechtvalken in Vlaanderen broeden in zo'n nestkasten.

Slechtvalken broeden van nature op richels van rotswanden en kliffen maar aanvaarden relatief

gemakkelijk alternatieve nestplaatsen. Hierbij stellen ze weinig eisen, als de nestplaats zich maar hoog genoeg bevindt en de onmiddellijke omgeving gunstig is om te jagen. Niet elk gebouw komt dus in aanmerking om een nestkast voor een slechtvalk te plaatsen. Daarom worden deze kasten meestal geplaatst op koeltorens, industriële schouwen, kathedralen en andere hoge gebouwen.

Eén van de oudervogels en twee jongen. Het paar broedt al verschillende jaren achter deze richel bovenop de politietoren van de Oudaan.

Een slechtvalk in vlucht boven de stad. Slechtvalken zijn een natuurlijke hulp bij de bestrijding van stadsduiven.

De slechtvalk is onze grootste inheemse valk en is bij ons het hele jaar door te zien. De slechtvalk jaagt op allerlei soorten vogels, maar in steden en havengebieden bestaat zijn menu grotendeels uit duiven. Zijn manier van jagen bestaat erin om eerst hoog boven zijn prooi te cirkelen en dan met een razendsnelle stootvlucht toe te slaan. De prooi wordt gedood doordat de nek breekt wanneer een slechtvalk in volle vaart een duif grijpt. Deze snelheden kunnen oplopen tot meer dan 300 km/u.

In en rond het Antwerpse havengebied werden reeds verschillende nestkasten voor slechtvalken geplaatst. De eerste twee nestkasten werden op linkeroever geplaatst: op een koeltoren van de kerncentrale van Doel en op een schouw van de elektriciteitscentrale van Kallo. In november 2001 werd een derde kast geplaatst tegen een schoorsteen op de terreinen van Bayer op rechteroever. Een jaar later troffen werknemers van het bedrijf BASF op rechteroever, twee jonge slechtvalken aan onder één van hun installaties. Na onderzoek bleek dat een koppel slechtvalken zich in een oude steamcracker had gevestigd. Na overleg met BASF werd na het broedseizoen een nestkast voor slechtvalken op een platform van de steamcracker geplaatst.

In 2005 werd een baltsend koppel waargenomen aan de in 2003 geplaatste nestkast bij SAMGA

Een koppeltje slechtvalk paart op de Sint-Baafskathedraal in Gent. Ook in die middelgrote stad doet de slechtvalk het goed.

Op de graansilo van SAMGA werd deze nestkast gehangen. De slechtvalk broedt hier al een paar jaar en dit jaar zijn de jongen met succes uitgevlogen.

(eveneens in de Antwerpse haven), maar er werd nog geen broedpoging ondernomen. In 2006 werden drie eieren gelegd, maar overleefde slechts één jong en waren de twee andere eieren verdwenen. In 2007 werden vier eieren gelegd maar waren bij een tweede controle eieren noch jongen aanwezig. Om eventuele menselijke predatie uit te sluiten werd de nestkast verplaatst en volledig ontoegankelijk gemaakt. In 2008 werden er drie eieren gelegd en vlogen er met succes twee jongen uit.

De slechtvalk doet het trouwens zeer goed in en rond Antwerpen. Bij het plaatsen van nestkasten diende de Schelde en het daarbij aansluitende havengebied als centrale as. Volg de Schelde stroomopwaarts van Doel tot in Schelle en je komt niet minder dan twaalf paartjes slechtvalken tegen. Antwerpen is hierdoor de stronghold van de populatie slechtvalken in Vlaanderen geworden en herbergt meer dan een derde van het totale

broedbestand. Eigenlijk kun je het havengebied niet inkomen zonder ergens een slechtvalk te zien. Maar ook midden in de stad kun je de slechtvalk niet missen. Merksem, Mortsel, Deurne; in al deze centra huist er een koppel slechtvalken. Maar de best bewaakte is ongetwijfeld deze van de politietoren van de Oudaan. Niet minder dan 700 agenten waken er over het welslagen van dit paar dat er al zes jaar een vaste stek heeft en er al vier jaar met succes broedt.

Deze slechtvalk rust even uit op een stelling vlakbij het nest bovenop de politietoren van de Oudaan.

Hieronder vind je een chronologisch overzicht van onze activiteiten. De praktische informatie staat bij elke activiteit vermeld tenzij er elders in dit blad meer aandacht aan wordt besteed.

Meer informatie kan je ook bekomen in ons Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55 of e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be. Voor de meest actuele informatie kan je ook op onze websites terecht: www.antwerpennoord.be en www.scheldeschorren.be.

De meeste activiteiten zijn gratis voor leden (tenzij anders vermeld). Niet-leden betalen € 1 voor activiteiten in onze natuurgebieden. Vergeet dus niet je lidkaart mee te nemen. Veel plezier.

september

zat 6	9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 7 en 20	zon 21	13 u, vogeluitstap naar Wintam, zie p. 22	zon 5	14 u, Stabroek, wandeling Elsenbos, zie p. 24
zat 6	9.30 u, Antwerpen – Ekeren, werkdag Oude Landen, zie p. 20	don 25	20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, Natuur.huis, Steenstraat 25, 2180 Ekeren. Vraag de agenda in het Natuur.huis.	zat 11	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 24
zon 7	9 u, uitstap naar het Veerse Meer, Hoek Driehoek en Ertbrandstraat, zie vorig nummer, p. 19	zat 27	9 u, Antwerpen – Berendrecht, studiedag rond monitoring in de Zeeschelde door INBO, Schorren.huis, zie p. 23	zat 11	14.30 u, Antwerpen – Schoonbroek, paddenstoelenwandeling Bospolder, zie p. 24
zon 7	9.30 u, Wuustwezel – Gooreind, tuinwandeling: Genezende krachten in de natuur, zie p. 20	zat 27	9.30 u, Schoten, werkdag Het Wijtschot, zie p. 21	zon 12	9 u, daguitstap naar Tholen, zie p. 22
zon 7	9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenwandeling, zie p. 21	zat 27	9.30 u, Brasschaat, werkdag De Inslag, zie p. 21	maa 13	20 u, Antwerpen – Merksem, voordracht vogeltrek, zie p. 20
zat 13	9.30 u, Stabroek, werkdag Schans van Smoutakker, zie p. 23	zat 27	9.30 u, Brasschaat, werkdag De Inslag, zie p. 21	vrij 17	20 u, Brasschaat, milieuen natuurquiz, zie p. 21
zat 13	14.30 u, Antwerpen – Ekeren, gallenwandeling Oude Landen, zie p. 21	oktober		zat 18	14 u, Brasschaat, paddenstoelenwandeling De Uitlegger, zie p. 22
zon 14	9 u, zeehonden kijken aan de Zimmermangeul, zie p. 20	don 2	9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 7 en 20	zon 19	10 u, Schoten, herfstwandeling Het Wijtschot, zie p. 24
zat 20	9.30 u, Antwerpen – Ekeren, werkdag Oude Landen, zie p. 20	zon 5	9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenwandeling, zie p. 21	zat 25	9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 24
		zon 5	9.30 u, Antwerpen – Oorderen, vogelkijkdag De Kuifeend, zie p. 23	zat 25	14.30 u, Kapellen, wandeling Het Rood, zie p. 24
		zon 5	10 u, Schoten, herfstwandeling 't Asbroek, zie p. 24	don 30	20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don 25 september

n o v e m b e r

- zon 2 9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenwandeling, zie p. 21
- zat 8 9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 24
- zat 8 14 u, Kapellen, boomfeestdag Het Rood, zie p. 32
- zon 9 9 u, daguitstap Oesterdam, Brabantse Wal en Markiezaat, zie p. 22
- zon 9 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, vogelkijkdag De Kuifeend, zie p. 23
- zat 15 9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 7 en 20
- zat 15 9.30 u, Antwerpen – Schoonbroek, Dag van de Natuur, werkdag Bospolder, zie p. 9
- zat 22 9.30 u, Kapellen, werkdag Het Rood, zie p. 24
- zat 22 actie Behaag natuurlijk, zie p. 25
- zon 23 8.30 u, daguitstap naar de Bourgoyen-Ossemeersen en omgeving, zie p. 22
- don 27 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don 25 september
- zon 30 10 u, Kapellen – Putte, wandeling Mastenbos, zie p. 24
- wereiwinkelbeurs, meer info Natuur.huis en website
- zon 7 9.30 u, Antwerpen – Zandvliet, schorrenwandeling, zie p. 21
- zon 14 8 u, daguitstap naar de Vlaamse kust, zie p. 22
- don 18 20 u, Antwerpen – Ekeren, Raad van Bestuur, zie don 25 september
- zon 21 9.30 u, Antwerpen – Oorderen, vogelkijkdag De Kuifeend, zie p. 23

d e c e m b e r

- don 4 9 u, Brecht, werkdag De Kooldries, zie p. 7 en 20
- zat 6 Stabroek, Natuurpunt neemt deel aan de Oxfam-

In memoriam
Albert Lambert

Op 10 juli 2008 is te Merksem Albert Lambert overleden. Als medestichter van De Wielewaal vzw, één van de voorlopers van Natuurpunt, heeft Albert Lambert een grote invloed uitgeoefend op natuurbehoud en natuurstudie door vrijwilligers in Vlaanderen.

Op 20 april 1931 trok Albert Lambert voor de eerste maal op stap met Paul Hostie en E.H. Frans Segers naar Sint-Anneke. Paul Hostie en Albert Lambert verzochten Frans Segers herhaaldelijk een vereniging op te richten. 'Akkoord', was zijn antwoord, 'zodra we met meer zijn'. Daar werd snel werk van gemaakt en op 12 februari 1933 werd dan de natuurstudievereniging gesticht die iets later 'De Wielewaal' zou heten.

Albert Lambert, die toen nog student was, nam stevast deel aan de wandelingen en werd actief binnen de afdeling Antwerpen. Gedurende meer dan twintig jaar was hij Commissaris van de rekeningen van de vereniging en gaf hij boekhoudkundig advies. Natuurpunt Antwerpen Noord betreurt het heengaan van Albert Lambert en betuigt haar medeleven aan de nabestaanden.

Colofon

Natuur.huis, Natuur.documentatiecentrum en Natuur.winkel

Steenstraat 25, 2180 Ekeren, tel. 03-541.58.25, fax 03-541.63.55

e-mail: antwerpennoord@natuurpunt.be

website: www.antwerpennoord.be

Van maandag tot en met vrijdag open van 10 tot 17 u.

BTW-nummer: BE 0429 415 832.

Contactpersonen

Bospolder: Stefan Versweyveld (03-645.94.10)

De Kooldries: Rudi Bosschaerts (03-636.38.62)

De Kuifeend/Grote Kreek: Ludo Benoy (03-825.45.59)

Ekers Moeras: Willy Ibens (03-651.99.59)

Fort van Brasschaat: Filip Borms (0473-91.90.51) en Willy Ibens (03-651.99.59)

Galgeschoor/Groot Buitenschoor: Eddy Rottiers (03-775.00.22), Koen Vanagtmael (03-541.60.04) en Frank Wagemans (03-651.44.67)

Het Rood: Paul Osterrieth (03-237.08.11) en Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Het Wijtschot: Leo Claessens (03-646.94.81) en Rafaël Delaedt (03-658.92.24)

Hoekse Beemden: Freddy Heye (03-636.00.41)

Huzarenberg: Harry Van der Horst (03-568.15.68)

Oude Landen: Willy Ibens (03-651.99.59), Guy Leys (03-569.00.38) en Fons Vervoort (03-647.18.70)

Ruige Heide: Guy Leys (03-569.00.38)

Schans van Smoutakker: Harry Van der Horst (03-568.15.68)

't Asbroek: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Beleid: Johan Vandewalle (0497-44.67.66)

Werking Kerkuilen: Fons Vervoort (03-647.18.70)

Werking Kuifleeuwierik: Roger Huysmans (03-324.88.05)

Werking Natuur- en Milieueducatie: Annie De Koninck (03-664.92.36)

Werking Vleermuizen: Filip Borms (0473-91.90.51)

Werking Vogels: Bram Vogels (0496-44.77.93)

Werking Berendrecht, Zandvliet en Lillo: Guy Leys (03-569.00.38)

Werking Brasschaat: Johan Neegers (03-653.22.03)

Werking Brecht: Freddy Heye (03-636.00.41)

Werking Ekeren: Rit Van Damme (03-248.12.65)

Werking Kapellen: Anne Hoefnagels (03-666.61.32)

Werking Schoten: Hugo Koens (03-658.01.09)

Werking Stabroek: Harry Van der Horst (03-568.15.78)

Werking Wuustwezel: Marc Vanbrabant (03-669.88.07)

Natuurpunt Antwerpen Noord is een regionale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Dat betekent deel uitmaken van een grote vereniging met meer dan 78.000 gezinnen die in Vlaanderen meer dan 16.600 ha natuurgebied beheert.

Lid worden

Lidgeld per gezin: € 20. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel **Natuur.blad** als **Natuur.ruimte**. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 5 een abonnement op **Natuur.ruimte** nemen. Te storten op 220-0340573-42 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat vzw

Floris Verbraekenlei 32

2930 Brasschaat

tel. 0473-48.48.97

e-mail: peeters.m@skynet.be

Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 30 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten op 293-0212075-88 met vermelding 'project 3797 Antwerpen Noord' of 'project 3776 VOC Brasschaat' voor het Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren Brasschaat.

Natuur.ruimte is het ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Noord.

Werken mee aan dit

nummer: Rudi Bosschaerts, Rafaël Delaedt, Geert Deroose, Ilse De Schutter, Hugo Koens, Hubert Michiels, Mart Pauwels, Kathleen Quick, Guy Robbrecht, Koen Vanagtmael, Johan Vandewalle, Wouter Vanwesenbeeck, Sofie & Stefan Versweyveld, Bram Vogels, Wout Willems.

Illustraties en foto's:

Fons Bongers, Manu De Hauwere (FIR), Rafaël Delaedt, Fauna Flora Fotoclub Schoten (FFFS), Erik Gintelenberg, Danny Laps, Stephanie Schelfhout (JNM), Johan Vandewalle, Pascale Vantieghem, Bram Vogels.

Foto voorpagina: De herfst is het ideale seizoen voor paddenstoelen. Foto: Rafaël Delaedt, FFFS.

Foto achterpagina: Ook dit jaar gaan we nieuw bosplantsoen aanplanten in Het Rood. Foto: Johan Vandewalle.

Oplage: 4.100 exemplaren

Natuurvoedingswinkel
De Groene wijzer

Joris Crikemans en Maria Verbraeken
 Molenweg 18 te Brasschaat Mariaburg

**Gespecialiseerd in
 biologische voedingswaren**

STERK IN

BIOLOGISCHE GROENTEN EN FRUIT

Tel 03 664 73 85 Fax 03 605 18 92 Open: Di-Vr 8u tot 18u za 9u tot 17u
 zondag en maandag gesloten

www.degroenewijzer.be

Polderbier

Je kan nog steeds ons **Polderbier** verkrijgen in de Natuur.winkel. Een flesje kost € 1,10, een bak Polder is verkrijgbaar aan € 24,50. Ook onze geschenkverpakking (een houten bakje met vier flesjes en een glas) is te koop aan € 10,40. Alle prijzen zijn inclusief statiegeld.

STIHL

Omdat we het beste voor hebben met de natuur... én met u !

Het zagen van hardhout, het in vorm houden of vellen van bomen...wie aan natuuronderhoud doet, kan niet zonder een goede kettingzaag. Niet toevallig kiezen kenners daarom voor Stihl. Deze kettingzagen zijn immers uitgerust met een fijn staaltje toptechniek, waardoor het zagen van takken en stammen een koud kunstje wordt. Als vakhandel in tuinmachines weten we goed waarom we zowel onze particuliere als professionele klanten kettingzagen van Stihl aanbevelen. Want ook u, als natuurliefhebber, verdient voor ons alleen het beste.

MOTOR LAND EYCKERMAN

Kapelsesteenweg 127 • 2180 Ekeren
 Tel. 03 646 22 88 • info@eyckerman.be

MOTOR LAND VERBEKE

Deinsesteenweg 59 • 9031 Drogenen
 Tel. 0499 20 20 20 • Fax 03 645 22 88

Meer tuinmachines ?

Surf dan naar www.eyckerman.be of www.motorlandverbeke.be

MSE 140/30

- elektrische machine - 1400 watt
- snijlengte: 30 cm
- thermische veiligheid
- gewicht: 3,2 kg

MS 230/35

- benzine - 2,0 kW/2,7 pk
- snijlengte: 35 cm
- cilinderinhoud: 40,2 cm³
- gewicht: 4,6 kg

MS 390/45

- benzine - 3,4 kW/4,6 pk
- snijlengte: 45 cm
- cilinderinhoud: 64,1 cm³
- gewicht: 5,9 kg

Boomfeestdag in Het Rood

zaterdag 8 november

Natuurpunt Antwerpen Noord heeft de voorbije jaren hard gewerkt aan het herstel van natuurlijker bos in het gemeentelijk natuurgebied Het Rood in Kapellen. Daarvoor moesten in de eerste plaats de agressieve pestsoorten zoals Amerikaanse vogelkers verwijderd worden, omdat deze soorten het herstel van natuurlijk bos verhinderen.

Nu deze pestsoorten grotendeels verdwenen zijn, kan het bos zich herstellen. Op sommige plaatsen gebeurt dat door spontane verjonging met berk, lijsterbes, hulst en sporkehout. Op andere plaatsen planten we zelf inheemse bomen en struiken aan. Dat doen we tijdens een heuse boomfeestdag op zaterdag 8 november!

Iedereen is van harte welkom om zijn/haar boompjes te komen planten in Het Rood. Want geef nu toe, wie plant er niet graag bomen? Het is niet alleen plezierig voor jong en oud, je helpt er het bos mee te herstellen.

Trefpunt: tussen 14 u en 16 u in de centrale dreef van Het Rood, Streepstraat in Kapellen. Natuurpunt zorgt voor plantgoed en materiaal, maar je kan ook je eigen spade meebrengen. Nadat je jouw boompjes hebt geplant, kan je genieten van een lekker drankje of kan je een wandeling in Het Rood maken. Tot dan!